

**FÉNYKÉP ÁLTAL HOMÁLYOSAN –
A FELADATÁT ELLÁTÓ RENDŐR KÉPMÁSÁNAK MEGÍTÉLÉSE A MAGYAR JOGRENDszerben**

LEZÁRÁS DÁTUMA: 2014. MÁRCIUS 8.

JELIGE: CARCOSA

Tartalom

I. BEVEZETÉS	3
1. A MÉDIA ÁLTAL BIZTOSÍTOTT NYILVÁNOSSÁG EREJE	3
2. A TÉMAVÁLASZTÁS ÉS A DOLGOZAT FELÉPÍTÉSE	4
II. A RENDŐR KÉPMÁSÁNAK POLGÁRI JOGI VÉDELME	6
1. A KÉPMÁS VÉDELME ÉS A SZÓLÁS SZABADSÁGA	6
2. A PTK. KÉPMÁS VÉDELEMRE VONATKOZÓ KORÁBBI ÉS JELENLEGI RENDELKEZÉSEI	7
3. KÖZSZEREPLÉS ÉS NYILVÁNOSSÁG.....	13
a) <i>A közszereplők fogalma</i>	13
b) <i>Közzszereplők és a nyilvánosság</i>	15
4. BÍRÓI GYAKORLAT	16
a) <i>A közszereplésről</i>	16
b) <i>A rendőr megítéléséről</i>	17
5. AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HATÁROZATAI.....	18
6. A KÚRIA JOGEGYSÉGI HATÁROZATA	20
<i>Alkotmánybírósági normakontroll</i>	22
III. A RENDŐR ADATAI	23
1. A RENDŐRÖKRE VONATKOZÓ ADATVÉDELMI JOGSZABÁLYOK	23
2. LÉTEZIK-E EGYÁLTALÁN SZEMÉLYISÉGI JOGA A RENDŐRNEK?	25
4. A KÖZFELADATOT ELLÁTÓ SZEMÉLYEK SZABÁLYOZÁSA A PERRENDTARTÁSOKBAN	27
IV. A RENDŐR KÉPMÁSÁNAK NYILVÁNOSSÁGA MÁS ÁLLAMOKBAN	28
1. ANGLIA	28
2. EGYESÜLT ÁLLAMOK	29
3. NÉMETORSZÁG.....	31
4. SPANYOLORSZÁG	32
V. MIÉRT LEGYEN/NE LEGYEN NYILVÁNOS A RENDŐR KÉPMÁSA?.....	34
1. ÉRVEK-ELLENÉRVEK.....	34
2. MILYEN GYAKORLATI KÉRDÉSEKET VET FEL A MAGYAR JOGGYAKORLAT?	35
VI. ZÁRÓ GONDOLATOK	37
VII. FELHASZNÁLT IRODALOM.....	40
IDÉZETT MŰVEK:	40
HIVATKOZOTT BÍRÓSÁGI DÖNTÉSEK:	43
JOGSZABÁLYJEGYZÉK:	44

I. Bevezetés

A modern demokratikus országokban manapság igen hangsúlyossá vált a közhatalmat gyakorló személyek bírálatának lehetősége, a közéletről történő szabad véleménynyilvánítás, a kritizálhatóság követelménye, amely az érintett személyeken túl bizonyos esetekben jelentős befolyással bírhat a közvéleményre, a társadalom életére, a politika, a tudomány és művészet dimenzióira. Az ezzel kapcsolatos, gyakran előkerülő probléma mindenhol az, hogy a fenti igen fontos érdek (a közélet tisztasága, a fontos társadalmi témákban a közvélemény alakítása, a véleményalkotás szabadsága) néha összeütközésben állhat az adott közhatalmat gyakorló egyén személyiségi jogainak védelmével.

1. A média által biztosított nyilvánosság ereje.

A kommunikációs jogok közé tartozó sajtószabadság a demokratikus társadalmakban kiemelt jelentőséggel bír. A média sok egyéb szerepe mellett a hatalom ellenőrzését is végzi, annak korlátozását is szolgálhatja.¹ Vegyünk példának egy nagy érdeklődésre számot tartó tömegrendezvényt: ilyenkor a média eszköz mindenki kezében, befolyásolhatja egyaránt a tiltakozások menetét, céljainak interpretálását, de a rendőri fellépést, valamint annak értelmezését is.²

Bizonyos szituációkban a média „közösségi házőrző kutya” szerepet tölthet be,³ míg más esetekben a hatalom bábjaként is működhet. A legtöbb országban a rendőrség felfigyelt a média szerepére és egyre tudatosabban, hatékonyabban és előre megtervezett keretek között kezeli a médiát, és törekszik a professzionális együttműködésre. Függetlenül attól, hogy önszántukból vagy sem, kialakult egyfajta „kölcsonös függőség” a média és a rendőrség között. A médiának szüksége van a rendőrségtől származó bűnügyi és rendőrségi információkra, hírekre, hiszen manapság főleg ez szolgáltatja a hírműsorok gerincét, a rendőrségnek pedig szüksége van a médiára bűnügyek megelőzése, felderítése, megoldása céljából, valamint a rendészeti és a hatósági fellépés pozitív oldalának hangsúlyozására.⁴

¹ HAJAS Barnabás: A gyülekezésekhez kapcsolódó kommunikációs kérdésekről. In SZABÓ MÁTÉ: *Ki őrzi az őrzőket?* Budapest, Kairosz, 2010. 309.

² Donatella DELLA PORTA: A tiltakozások rendőri kezelésének kutatása. Nyugat-európai minták összehasonlító perspektívában. In *Tüntetés, rendőrség, demokrácia*. Budapest, Villányi úti könyvek, 1999. 25.

³ Ezt az Emberi Jogok Európai Bírósága is megállapította (ld. *Lingens v. Austria*, Application no. 9815/82, 1986 Július 8-i ítélet; *Jersild v. Denmark*, Application no. 15890/89, 1994 szeptember 23-i ítélet)

⁴ Louise Cooke: Police and media relations in an era of freedom of information. *Policing and Society*, December 2009. (<http://goo.gl/IS7gM3>)

A magyar társadalom megítélése a rendőrséget illetően eléggé szélsőséges. Néhány kutatásból az derül ki, hogy jobban bízunk bennük, mint a papokban⁵, máskor azonban lesújtó képet fest a rendőrök elfogadottsága.⁶ Megkerülhetetlen, főként a témából adódóan, pár szót ejteni a 2006-os eseményekről, arról, hogy milyen hatással volt ez a rendőrök megítélésére. Talán elmondható, hogy az elmúlt évtized legnagyobb port kavart rendőri fellépéseiről beszélhetünk, a székházostrom és az október 23-i tüntetések leverése a mai napig számtalanszor előkerül. A rendőri túlkapások, az azonosítószám hiánya, a sajtó rendőrségi kezelése korántsem mondható pozitív tényezőként a társadalmi megítélés mérlegén, az ennek hatására kialakult bizalmatlanság nagyon sokáig éreztette (vagy akár máig érezteti) hatását. Ezen események kapcsán merült fel leginkább a rendőrök képmásának problémája, mely azóta is sok vitát kavará, javarészt eldöntetlen kérdés.⁷ A rendőrök az ókori római Janus istenhez hasonlóan egyszerre két arccal bírnak. Intézkedésük során többletjogosultságokkal rendelkező közfeladatot ellátó személyek (egyések szerint közszereplők), ugyanakkor képmásuk megsértése szempontjából magánszemélyeknek minősülnek, hiszen az beleegyezésük nélkül nem hozható nyilvánosságra. Azokat a képeket tehát, amelyeken rendőrök is szerepelnek utólag retusálják, elhomályosítják, vagy kikockázzák az arcukat. Így képmásul nem csak jogi szabályozásukkal kapcsolatban mondható homályosnak, hanem szó szerint is.

2. A témaválasztás és a dolgozat felépítése

Eme értekezés fő kérdése tehát egy mondatban, hogy nyilvánosságra lehet-e/kell-e hozni a szolgálatot teljesítő rendőr képmását a médiában? Alapvető fontosságú kérdések merülhetnek fel eme egyszerűnek látszó téma vizsgálatakor. Csak egyszerűnek látszó, hiszen már az alapprobléma is rengeteg további kérdést vet fel: Közszereplő-e a rendőr? Indokolt-e arcának kitakarása? A közszereplésen kívül indokolhatja-e más érdek arcképének nyilvánosságra hozatalát? A rendőr személyhez fűződő jogához vagy a közérdek tájékozódásához való jogához fűződik fontosabb érdek? Hol húzódnak a magánszféra határai egy rendőr vagy egy közszereplő esetében? Meddig terjed a közhatalmat gyakorló személyek ellenőrizhetősége?

⁵ <http://goo.gl/LgYdBU>

⁶ <http://goo.gl/dJoQxl>

⁷ Ld. még BODOKY Tamás: *Túlkapások*, Elektromédia Kft. Kiadó, Budapest, 2008.

Számos érv és ellenérv szól a feladatát teljesítő rendőr arcának nyilvánosságra hozatala mellett és ellen. Dolgozatomban a legtöbbször elhangzó érvek bemutatása és vizsgálata mellett igyekszem a kérdés jogi háttérét is feltérképezni a törvényi szabályozástól a bírósági esetjogon át más országok szabályozásáig.

A legtöbb cikk a témában, valamint más szerzők, jogászok, bíróságok és maga a Kúria is a közszereplés oldaláról közelíti meg a kérdést, vizsgálatuk középpontjában az áll, hogy vajon közszereplőnek tekinthető-e a rendőr, illetve intézkedése közszereplésnek minősíthető-e. Ezért dolgozatom első felében a képmásvédelem és a közszereplés polgári jogi kérdéseivel foglalkozom leginkább. Bemutatom a témát érintő bírósági döntéseket, a témához kapcsolható alkotmánybírósági határozatokat, valamint részletesen foglalkozom a Kúria 1/2012. számú BKMPJE határozatával és annak bírálataival is. Ezek után megvizsgálom, hogy a közszereplésen kívül találhatunk-e más jogi fogódzót a témában, nevezetesen, hogy a rendőr képmását lehet-e közérdekből nyilvános adatnak tekinteni. Majd dolgozatom végén megvizsgálom 4 különböző ország releváns gyakorlatát a kérdést illetően.

II. A rendőr képmásának polgári jogi védelme

1. A képmás védelme és a szólás szabadsága

Sólyom László meghatározása szerint a személyiségi jogok az ember jogállásának alapvető kifejezői közé tartoznak, ebből következően tehát meghatározott emberképre kell épülniük. Ez az emberkép a személy megjelenésével, képmásával együtt a társadalom szerves része, így kitüntetett védelemben kell részesíteni.⁸ A képmáshoz fűződő jog tárgya az egyénről készült kép, amely a Legfelsőbb Bíróság szerint az ember személyiségének, külső megjelenésének valamilyen műszaki eszközzel való bemutatása. A képmás és a hangfelvétel a fentiekből következően szükségképpen valamilyen hordozóeszközön jeleníti meg az ember személyiségének egy lényeges momentumát.⁹

Mindenkinek vele született joga, hogy mások az ő személyiségi jogait tiszteljék és elismerjék. Eme szabadságjog jogtalan korlátozása vagy elvonása ellenünk elkövetett jogsértés, mely ellen a magánjog is oltalmaz bennünket.¹⁰ A személyiségi jogok védelme azonban nem korlátozhatatlan, bizonyos feltételek teljesülése esetén háttérbe szorítható más alkotmányos érdekek érvényesülésének érdekében. Önmagában azonban nem állítható fel hierarchia a személyiségi jogok védelme és az azt leggyakrabban megsértő sajtószabadság között. Egyik sem élvez elsőbbséget a másikkal szemben, ütközésük esetén az eset összes körülményére figyelemmel kell mérlegelni az alapjogok súlyát és alkalmazhatóságát.¹¹

Korábbi Alkotmányunk és jelenlegi Alaptörvényünk sem nevesíti külön a képmáshoz való jogot, eme alapvető fontosságú jogot az ember magánszférához való jogából, önrendelkezési jogából és az általános személyiségi jogból lehet kibontani. A képmáshoz való jog az ember személyiségének integritását védi, a személyiség integritása pedig a jogképességéből ered, amely minden embert születésétől fogva megillet. A képmás védelméhez való jog tudatos szintű gyakorlása az önrendelkezés. Ennek keretében mindenkinek joga van eldönteni azt, hogy hozzájárul-e, hogy róla felvétel készüljön, valamint joga van az elkészült felvételek további sorsáról is dönteni.

⁸ SÓLYOM László: A személyiségi jogok elmélete. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1983. 10.

⁹ EBH 2012.P.16.

¹⁰ SZLADITS Károly: Az absolut személyjogokról általában. In: FODOR Ármin (szerk.): Magyar magánjog. Singer és Wolfner, Budapest, 1890. 460.

¹¹ Valentins ABASINS: My Image is my Property – Personal Image Protection on the Internet. (<http://ssrn.com/abstract=2082321>) 4.

Ezen jog (más személyiségi jogokkal együtt), mely az ember személyiségével közvetlenül összefüggő legszemélyesebb érdeke különös magánjogi védelemben részesül. Vétkes vagy akár vétlen eljárással okozott sérelem ellen is védelemben részesül, mely objektív jogvédelem így hasonló ahhoz, amelyet a törvény a tulajdonosnak, vagy más abszolút jog jogosultjának biztosít jogellenes, de nem feltétlen vétkes beavatkozások ellen. Ezért a személyiségi jogokat szintén az abszolút jogok közé sorolhatjuk.¹²

„Az ember külső megjelenése közvetetten kifejezi a személyiség belső sajátosságait is, az ember jellemét, értelmi és érzelmi világát, indulatait, a személy társadalmi szerepét, ezáltal az egyed megkülönböztetésének és azonosításának nélkülözhetetlen eszköze és feltétele, a személyiség megvalósítását és érvényesítését szolgálja. Ez a tény teszi lehetővé és szükségessé a jogi védelmet.”¹³

A fentiek alapján tehát elmondható, hogy mindenkinek joga van eldönteni azt, hogy kívánja-e, hogy arcáról vagy hangjáról felvétel készüljön, illetve hogy a már elkészült felvételt nyilvánosságra hozhatja-e valaki. A képmáshoz való jog, és általában minden más személyiségi jog megsértése az okozott vagyoni kár megtérítését, illetőleg nemvagyoni (az új Ptk. szerint sérelemdíj) elégtételre is kötelezést vonhat maga után.¹⁴ A kommunikációs jogok ezen negatív oldala az „eltitkolás” és a „rejtőzködés” jogának tartalmával vág egybe, vagyis az önkifejezés jogának az ellenkezőjével, azzal hogy az egyén eltitkolhat magából és magáról bármit, vagyis negatív értelemben gyakorolhat ellenőrzést a saját magára vonatkozó ismeretek és anyagok felett.¹⁵

2. A Ptk. képmás védelemre vonatkozó korábbi és jelenlegi rendelkezései

Az új Polgári Törvénykönyv megszületésének története az 1998-as kormányhatározattal¹⁶ kezdődött, mellyel a kormány elrendelte az új kódex elkészítését és Vékás Lajos professzor vezetése mellett létrehozta a kodifikációért felelős szakértői testületeket.

A több változaton keresztülment, 2012-ben elkészült tervezet alapján a parlament 2013. február 11-i ülésnapján alkotta meg a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényt, mely 2014. március 1-én lépett hatályba.¹⁷

¹² SZLADITS Károly: A magyar magánjog vázlata. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1933. 360-361.

¹³ TÖRÖ Károly: Személyiségvédelem a polgári jogban. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1979.

Idézi: GELLÉRT György (szerk.): A polgári törvénykönyv magyarázata. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1992. Első kötet, 195.

¹⁴ MARTON Géza: Kártérítési kötelmek jogellenes magatartásból. Általános Nyomda és Grafikai Részvénytársaság, Budapest, 1942.

¹⁵ SZABÓ Máté Dániel: Az információs hatalom szabadságjogi korlátai. Miskolci Egyetem, Miskolc, 2012. 133.

¹⁶ 1050/1998. (IV. 24.) Kormányhatározat.

Az 1959. évi IV. törvény 80. szakasza szerint tilos a képmással való bármilyen visszaélés, annak nyilvánosságra hozatalához pedig a nyilvános közszereplés kivételével az azt ábrázoló személy beleegyezése szükséges. A korábbi Ptk. szerint tehát főszabályként minden olyan felvétel nyilvánosságra hozatalához, melyen egy személy vagy személyek felismerhetően szerepel(nek), az érintett kifejezett hozzájárulása volt szükséges. Ez a hozzájárulás vagy beleegyezés azonban történhetett írásban, szóban vagy akár ráutaló magatartással is. Utóbbi mindig a körülmények alapján volt eldönthető, de ha valaki a kamerának nyilatkozik, vagy felvételkor abba belenéz, közelebb megy hozzá, az rendszerint hozzájárulásnak volt tekintendő.¹⁸

Nem volt szükséges azonban az említett hozzájárulás tömegrendezvényen, vagy közszereplés során készült felvétel nem jogsértő nyilvánosságra hozatalához. Azt, hogy mi lehet ilyenkor jogsértő a bíróság állapítja meg, de elmondható, hogy jogsértő lehet a kiemelés, összevágás, vagy torzított ábrázolás.¹⁹ Ezek a szabályok alapján véve azonban nem változtak, a fentiek ugyanúgy igazak a jelenlegi jogszabályi szakaszra is.

A 2009-ben elfogadott, azonban hatályba lépése előtt megsemmisített Polgári törvénykönyv tervezetében szerepelt egy szakasz²⁰, mely kifejezetten a rendőrök arcképének nyilvánosságra hozataláról szóló vitákat volt hivatott lezárni. A tervezet képmáshoz és a hangfelvételhez való joggal foglalkozó részében szerepelt volna, hogy a közhatalmat gyakorló személyről készült felvétel készítéséhez és nem visszaélés szerű felhasználásához nem kell engedélyt kérni az érintettől. Az akkori törvény megfogalmazása szerint *„nincs szükség az érintettek hozzájárulására nyilvános közszereplés, illetve közhatalom nyilvános gyakorlása során a közszereplőről, illetve a közhatalmat gyakorló személyről felvétel készítéséhez és nem visszaélésszerű felhasználásához”*.

Ez egyértelműen a bírói gyakorlattal szembemenően, külön passzusban kezelve döntötte volna el a kérdést. Ez alapján tehát a közhatalmat gyakorló személyekről készült felvételek kivételként szerepeltek volna a törvényben, nyilvánosságra hozatalukhoz nem kellett volna külön hozzájárulás beszerzéséhez. A szöveg azonban nem lépett hatályba, és az azóta elfogadott törvényben sem szerepel hasonló kitétel.

¹⁷ LÁBADY Tamás: *A magánjog általános tana*. Budapest, Szent István Társulat, 2013. 101.

¹⁸ SZÉKELY László: *Magyar sajtó és médiajog. Dialóg campus*, Budapest-Pécs, 2007. 225.

¹⁹ JOBBÁGYI Gábor: *Személyi és családi jog*. Szent István Társulat, Budapest, 2009. 86-87.

²⁰ 2:84 §

A 2014. március 15-én hatályba lépett új Polgári Törvénykönyv, a 2013. évi V. törvény²¹ szerint már a képmás és a hangfelvétel hozzájárulás nélküli, illetve egyéb okból jogszerűtlen elkészítése is szankciót vonhat maga után, és nem csupán a nyilvánosságra hozatal az, ami az érintett engedélyét feltételezi. A nyilvánosságra hozatalt, amelyet az új megfogalmazás a felhasználás szóval illet, az előző Ptk.-ra épülő bírói gyakorlathoz hasonlóan az új Ptk. alapján is kiterjesztően kell majd értelmezni, így ide sorolható például a képmás, hangfelvétel sokszorosítása, forgalmazása, kiállítása, sugárzása is. Az egyik legszembevetőbb változás, hogy ezentúl a törvény megfogalmazása szerint már nem csak az elkészített kép nyilvánosságra hozatalához (felhasználásához), hanem annak elkészítéséhez is szükség van az érintett engedélyére. Több szerző és kommentár szerint is az új szabályozás a meglévő joggyakorlatot ültette át az új törvénybe. A bíróságok a jelenlegi szabályozásban található „bármiféle visszaélés” fordulatot régóta úgy értelmezik, hogy abba a képmás, hangfelvétel engedély nélküli elkészítése is beletartozik és nem csak az engedély nélküli nyilvánosságra hozatal.²² A képmással való visszaélés ugyanis nem csak az engedély nélküli nyilvánosságra hozatal útján valósulhat meg, hanem - egyebek mellett - a felvétel készítésével is, ha valaki az érintett engedélye nélkül, illetéktelenül hatol be a személyiségi érdekkörbe, így például ha rejtett kamerával, titkos lehallgatással készít felvételt.²³

Az adott felvétel elkészítéséhez való hozzájárulás azonban nem jelenti egyben annak felhasználásához való hozzájárulást is. A képmás felhasználását tágan kell értelmezni: minden olyan eset felhasználást jelenthet, amikor a felvétel mások, vagy a nyilvánosság számára hozzáférhetővé válik. Továbbra sincs szükség az ábrázolt személy hozzájárulására nyilvános közszereplés esetén, hiszen aki valamilyen közéleti jellegű nyilvános tevékenységet végez, annak számolnia kell azzal, hogy a hangját, képmását a rádió vagy a televízió rögzíti, akár élőben közvetíti, vagy az arról készült felvételt később bemutatja.²⁴

Eddig nem szerepelt a törvényben az a bírói gyakorlat által kialakított kivétel, mely szerint tömegfelvétel esetén, amennyiben a rajta szereplő személy nem egyediesítetten, kiemelve jelenik meg, a felvétel felhasználásához nem szükséges az érintettek hozzájárulása.

²¹ **2:48. §** [A képmáshoz és a hangfelvételhez való jog]

(1) Képmás vagy hangfelvétel elkészítéséhez és felhasználásához az érintett személy hozzájárulása szükséges.
(2) Nincs szükség az érintett hozzájárulására a felvétel elkészítéséhez és az elkészített felvétel felhasználásához tömegfelvétel és nyilvános közéleti szereplésről készült felvétel esetén.

²² SZÉKELY László: Magyar sajtó és médiajog. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2007. 225.

²³ BH 1985. 57.

²⁴ MEZEI Kitti: A sajtó-helyreigazítási eljárás és a személyiségvédelem összefüggései az új Ptk. változásainak nyomán. Jogi Fórum (<http://goo.gl/z21Wx8>) 10.

A tömeg fogalmát azonban az új Ptk. sem definiálja, a bírói gyakorlat szerint tömegfelvételnak számít, ha az ábrázolás módja nem egyéni, az egyes résztvevők nem elkülönülten jelennek meg a felvételen, hanem tömegként.²⁵

Az előző polgári törvénykönyv szerint a hatóság engedélyével az eltűnt, valamint a súlyos bűncselekmény miatt büntetőeljárás alatt álló személyekről készült képmást nyomós közérdekből vagy méltánylást érdemlő magánérdekből fel szabad használni. Az ilyen felhasználást az eltűnt személy felkutatását vagy körözését elrendelő, vagy a büntetőeljárást lefolytató hatóság engedélyezheti.²⁶ A hatályos szabályozásból azonban kikerült a képmás felhasználásához való hozzájárulás követelménye alóli kivételként szereplő bekezdés, és átkerült a körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról szóló törvénybe, mint közérdekből nyilvános adat.²⁷

A közszereplőkről immár külön szakasz rendelkezik, a 2:44. § szerint „A közügyek szabad vitatását biztosító alapjogok gyakorlása a közéleti szereplő személyiségi jogainak védelmét méltányolható közérdekből²⁸, szükséges és arányos mértékben, az emberi méltóság sérelme nélkül korlátozhatja”. A közéleti szereplők személyiségi jogának védelménél tehát az Új Ptk. a közügyek szabad vitatását biztosító alapjogok: a véleménynyilvánítási (szólás-) és sajtószabadság érvényesülése érdekében – a bírói gyakorlatban kikristályosodott elvek alapján – fogalmazta meg az alacsonyabb védettségi szint határait.²⁹ A személyiségi jogi védelem nem terjed ki arra a fellépésre, amely a közügyek szabad vitatását biztosító alapjogok gyakorlása érdekében történik, tehát nem bármilyen tartalmú fellépés élvez mentességet. Meg kell vizsgálni továbbá, hogy a fellépés az előbbi cél megvalósulásához szükséges és arányos mértéket nem lépi-e át. Továbbra is alkalmazandó az a bírói gyakorlat, amely szerint a közszereplésről készült fényképfelvétel közzététele csak akkor nem jogsértő, ha az más személyiségi jogot nem sért.³⁰

Az új törvényhez készült kommentár szerzői szerint az elfogadott normaszövegbe három alapvető szakmai hiba került. Véleményük szerint alkotmányos aggályokat vet fel az elfogadott norma amiatt, hogy a közéleti szereplők személyiségi jogainak védelmét csak méltányolható közérdekből korlátozhatja.

²⁵ BORONKAY Miklós: A képmáshoz és hangfelvételhez fűződő jog. In MediasRres, 2013/1. 123.

²⁶ <http://goo.gl/jmvXfF>

²⁷ 2013. évi LXXXVIII. törvény a körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról. 8. §.

²⁸ Ezt a feltételt később megsemmisítette az Alkotmánybíróság.

²⁹ VÉKÁS Lajos: Bírálat és jobbító észrevételek az új Ptk. törvényjavaslatához (a zárószavazás előtt). Magyar Jog, 2013/1. 1-7.

³⁰ PETRIK Ferenc (szerk.): Polgári Jog I-III. - Kommentár a gyakorlat számára. HVG-ORAC, Budapest, 2013.

Ezzel a módosítással a norma egyensúlya a közéleti szereplők személyiségének védelme felé billen el, és álláspontjuk szerint így aránytalanul sérül a szabad véleménynyilvánításhoz való jog. Ezen kívül kifejtik, hogy miként minden ember, úgy a közéleti szereplő személyiségi jogainak védelménél is végső soron minden esetben az emberi méltóság védelmével kell ütköztetni a véleménynyilvánítás szabadságát, hiszen valamennyi nevesített és nem nevesített személyiségi jog forrása maga az emberi méltóság.³¹ Az elfogadott törvényben ezért szerintük felettébb zavaró, hogy a közéleti szereplő jogai csak az emberi méltóság sérelme nélkül korlátozhatóak, hiszen az ilyen korlátozás fogalmilag nem képzelhető el, ugyanis bármilyen személyiségi jogi sérelem szükségszerűen sérti az emberi méltóság valamely immanens részét. Végül elhibázott döntésnek tartják azt a módosítást is, hogy az eredeti javaslatban szereplő „közéleti szereplő személyiségi jogának védelme a közügyek szabad vitatását nem korlátozhatja” mondat helyébe szükségességi-arányossági teszt került a törvénybe. Ez a teszt ugyanis azt mondja meg, hogy a jogalkotó miként korlátozhatja az alapjogokat, de – az Alkotmánybíróság által meghatározott tartalommal – alkalmazhatatlan magánjogi jogvitákban.³²

Koltay András szerint továbbá „a szükségesség-arányosság teszt kodifikálása, amely szerint az alapjogok korlátozása csak más alapjog vagy alkotmányos érték érvényesülése érdekében, és az elérni kívánt céllal arányos mértékben történhet, felesleges rendelkezésnek is tűnhet, mivel az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint alapjogok érintettsége esetén e tesztet a bíróságoknak egyébként is el kell végezniük döntésük előtt; más kérdés, hogy egyértelműen törvénybe foglalva a teszt semmiképpen nem megkerülhető a bíróságok által”.³³

A közéleti szereplők bírálhatóságának szűkítése miatt a korábbi ombudsman is az Alkotmánybíróságon támadta meg az elfogadott jogszabályt. Szabó Máté szerint a közéleti szereplők bírálata során a véleménynyilvánítás kiemelt védelme mellett alkotmányos határt jelent az emberi méltóság sérelme, a szükséges és arányos mérték. Ezek a feltételek ugyanis az Alaptörvényből közvetlenül következnek, azt konkretizálják. Ezen túlmenően ugyanakkor indokolatlan megkövetelni, különösen pedig „méltányolható” jelzővel ellátva feltételül szabni a közérdek fennállását.³⁴

³¹ 2:42. § (2) bek. „Az emberi méltóságot és az abból fakadó személyiségi jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. A személyiségi jogok e törvény védelme alatt állnak.”

³² VÉKÁS Lajos (szerk.): A Polgári Törvénykönyv – magyarázatokkal. Complex, Budapest, 2013. 58.

³³ KOLTAY András: A közéleti szereplők hírnév- és becsületvédelme a magyar jogrendszerben (Kézirat)

³⁴ <http://goo.gl/RgxrXL>

Az Alkotmánybíróság 2014. március 4.-én határozatot³⁵ hozott az ügyben, és végül megsemmisítette a kifogásolt törvényrészt, így március 15-én a 2:44-es szakasz már a „méltányolható közérdekből” kitétel nélkül lépett hatályba. A határozat úgy fogalmaz: „A közügyek megvitatásának lényegi részét jelentik a közügyek alakítóinak tevékenységét, nézeteit, hitelességét érintő megnyilvánulások. A társadalmi, politikai viták jelentős részben éppen abból állnak, hogy a közélet szereplői, illetve a közvitában résztvevők egymás elképzeléseit, politikai teljesítményét és azzal összefüggésben egymás személyiségét is bírálják, mely önmagában véve nem feltétlen minősül közügynek.” Az AB az új Ptk. hármas feltételrendszerét elemenként vizsgálva megállapította, hogy a „szükséges és arányos” kitétel bár az alkotmányjogban használt általános kifejezésekhez tapad, szükséges és elégséges mozgásteret biztosít a jogalkalmazás számára ahhoz, hogy a politikai véleménynyilvánítás határainak mércéit kidolgozza. A testület szerint az emberi méltóság sérelmével kapcsolatos feltétel is összhangban áll az Alaptörvénnyel, hiszen az emberi méltóság a véleménynyilvánítás szabadságának korlátja lehet, bizonyos körben a közéleti szereplők emberi méltósága is védelemre szorul a szólásszabadsággal szemben. A joggyakorlat alkotmányosságának kérdése azon múlik, hogy a jogalkalmazók kidolgoznak-e teszteket a közügyek szabad vitatását biztosító feltételeket illetően annak megállapítására, hogy a konkrét esetekben mikor kell meghajolnia a szólásszabadságnak a közéleti szereplő emberi méltóságával, magánéletével vagy jó hírnevével szemben. A megsemmisített „méltányolható közérdek” kitéttel kapcsolatban pedig azt állapította meg, hogy „a közéleti véleménynyilvánítás alkotmányos sajátosságaiból következik, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának a szabad társadalmi vitát szolgáló gyakorlása minden esetben nemcsak hogy méltányolható közérdeknek, hanem kiemelkedő jelentőségű alkotmányos érdeknek minősül. Ennek megfelelően a közügyek vitatása körében a közéleti szereplők személyiségi jogai védelmének a véleményszabadság gyakorlását biztosító korlátozása is minden esetben alkotmányos érdek és követelmény. Nincs tehát szükség további, közelebről nem körülírható „közérdeknek”, még kevésbé a közérdek „méltányolható” voltának igazolására ahhoz, hogy a közszereplők bírálhatóságára másoknál lényegesen szélesebb körben nyíljon lehetőség. Az új Ptk. e feltétele indokolatlan mértékben szűkítené a szabad véleménynyilvánítások körét, mivel a közügyek vitatásának mindig fennálló társadalmi érdekén túl további közérdek igazolása mellett engedné csak meg a közéleti szereplők szélesebb körű bírálatát.”³⁶

³⁵ II/1193/2013 számú AB határozat.

³⁶ Uo. (Megjegyzés: A határozathoz hét alkotmánybíró fűzött vizsgálatra érdemes különvéleményt, melyeket azonban a témához való túlságosan távoli kapcsolódás miatt nem tartottam indokoltnak jelen dolgozatban elemezni.)

3. Közszerelés és nyilvánosság

Mivel a rendőrök képmásának problematikájakor legtöbbször a közszerelés kérdéskörét tekintik kiindulópontnak, a következőkben a közszerelők és a közszerelés témakörét mutatom be.

a) A közszerelők fogalma

A közszerelés és a képmásvédelem viszonyának megítélésekor először a közszerelők fogalmát kell tisztázni. A közszerelői minőségnek azonban nincsen külön jogszabályban meghatározott fogalma, azt a bírói jogalkalmazás során határozták meg. A közszerelői minőséget mint fogalmat egyedül az ún. Titkosszolgálati levéltárakról szóló törvény³⁷ említi, mely szerint „e törvény alkalmazásában közszerelő az a személy, aki közhatalmat gyakorol, gyakorolt vagy közhatalom gyakorlásával járó tisztségre jelölték, illetve, aki a politikai közvéleményt feladatszerűen alakítja vagy alakította”. Ezen megfogalmazás azonban nyilvánvalóan csak az említett törvény alkalmazásánál nyújt támpontot, polgári jogi személyiségi jogi perekben nem hagyatkozhatunk pusztán eme definícióra.

Tattay Levente szerint a közéleti szereplők mind a személyiség fogalma mind a személyiségvédelem szempontjából speciális jogalannak minősülnek. Közszerelőnek minősülnek azok a természetes és jogi személyek, akik tevékenységükkel vagy nyilvános fellépésükkel befolyásolják a szűkebben vagy tágabban értelmezett társadalom életét, helyi vagy országos viszonyok alakulását, továbbá azok, akik közéleti kérdésekben érintettként szerepelnek, akik a média közvetítésével nyilvános közszerelést vállalnak, vagy - nyilvános szereplés híján - a közélet alakulására jelentős befolyással bírnak. Szerinte közszerelővé bárki válhat, ez a minősítés nem kötődik formális vagy jogi státushoz.³⁸

A közszerelőket érintő, a közhatalmat gyakorló személyek és a politikai közszerelők egyéni becsületének büntetőjogi védelmével és a közügyek nyilvánosságával foglalkozó alkotmánybírói határozat³⁹ úgy határozza meg a közszerelést, hogy annak minősül az a megnyilvánulás, amely a szűkebb vagy a tágabb társadalom életét, a helyi vagy országos viszonyok alakulását befolyásolja.

³⁷ Az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára létrehozásáról szóló 2003. évi III. törvény, 1.§ (2) bekezdés 13. pont

³⁸ TATTAY Levente: A közszerelők személyiségi jogai. Dialog Campus, Budapest-Pécs, 2010. 19.

³⁹ 36/1994. (VI.24.) számú AB határozat

A határozat tételesen felsorolja a hivatalos személyek, mint közhatalmat gyakorló személyek körét, illetve közszereplő politikusokra utal. A közszereplők körét azonban nem határozza meg kimerítően, rögzíti, hogy a jogalkalmazói gyakorlat feladata, hogy a véleménynyilvánítási szabadság gyakorlása mely közszereplő esetében zárja ki a cselekmény jogellenességét.⁴⁰

A közszereplők kategóriáját a magánélet védelmének esetében tágan határozzuk meg: nem csak a közhatalom birtokosai, illetve más, közfeladatot ellátó személyek tartoznak ide, hanem bárki más is ideérthető, aki valamilyen fokú vagy minőségű ismertségre tesz szert, ezáltal magánélete a közösség számára hírértékkel bír. Magánéletük jobban ki van téve a nyilvánosságnak, a róluk készült felvételek nyilvánosságra hozatalának szükségességét pedig a közönség tájékozódáshoz fűződő joga indokolhatja.⁴¹ A személyhez fűződő jogaik egy bizonyos fokig szabadon támadhatóak, például el kell viselniük a nyílt támadásokat, negatív értékítéleteket, képmásuk nyilvánosságra hozatalát, bizonyos adatok és titkok közlését. Az Európai Emberi Jogi Bíróság szerint a közszereplőről alkotott negatív véleménynyilvánítás, értékítélet önmagában akkor sem jogsértő, ha túlzó vagy felfokozott érzelmeket tükröz, döntésük⁴² szerint „a közszereplést vállaló személyeknek vállalniuk kell azt is, hogy mind a sajtó, mind pedig a szélesebb közvélemény figyelemmel kíséri minden szavukat és cselekedetüket, így nagyobb türelmet kell tanúsítaniuk a kritikai megnyilvánulásokkal szemben”.

Majtényi László három csoportba sorolja a közszereplőket. Az első csoportba a közhatalmat gyakorló intézmények és személyek tartoznak, a másodikba azon közfeladatot ellátó személyek, akik nem tartoznak az előző csoportba, az utolsó kör pedig az ún. híres emberekből, például tudósokból, sportolókból, médiaszemélyiségekből és bulvárhősökből áll. A magánszféra védelme fokozatosan erősödik, ahogy a listán lejjebb haladunk.⁴³

Koltay András szerint is indokolt lehet a közszereplők és a közhatalmat gyakorlók, illetve közfeladatot ellátók megkülönböztetése.

⁴⁰ GRÁ CZ Zsuzsanna: A közszereplők személyiségvédelmének polgári jogi gyakorlata. Jogi Fórum (<http://goo.gl/DJGVVA>) 4.

⁴¹ SZEGHALMI Veronika: A magánszférához való jog összehasonlító elemzése az egyes európai államokban. In: KOLTAY András – NYAKAS Levente (szerk.): Összehasonlító médiajogi tanulmányok – A „Közös Európai Minimum” azonosítása felé. Budapest, Médiatudományi intézet, 2014. 171.

⁴² Castells v. Spain, (Application no. 11798/85, 1992. augusztus 28-i ítélet)

⁴³ MAJTÉNYI László: Az információs szabadságok. Adatvédelem és a közérdekű adatok nyilvánossága. Budapest, Complex, 2006. Idézi: KOLTAY András: A magánszféra és a sajtó – magyar, angol és európai pillanatkép. Jogi Fórum (<http://goo.gl/5VcZS5>) 14..

Érvelése szerint a közszereplő szereplésén túl megőrzi privát szférájának teljességét, míg a közhatalmat gyakorló személyek esetében a közérdekű adatok nyilvánosságát rendező jogszabályok pontosan meghatározzák a nyilvánosságra tartozó adatok körét. Meg kell jegyezni azonban, hogy a két kategória között jelentős mértékű az átjárás. A közszereplők esetében a magánszféra a közérdeklődés és ezen keresztül a média nyomására nagyon sokszor az indokoltnál jobban háttérbe húzódik. A közhatalmat gyakorlók, a közfeladatot ellátó személyek esetében viszont nem az élet, hanem a jogszabályok húzzák meg a magánszféra határait, ugyanakkor a közszereplők sem feltétlenül képesek arra, hogy ezt a határt önmaguk húzzák meg. Az ilyen esetek egyéni mérlegelésénél a közérdek szempontját kell a figyelem középpontjába helyezni.⁴⁴

b) Közszereplők és a nyilvánosság

A közszereplők védelmét illetően nyoma sincs privilégiumoknak, magasabb védelemnek, hiszen ugyanúgy, ahogyan a közszereplőknek fontos érdekük fűződik a társadalmi életben való részvételhez, a másik oldalról tekintve ugyanolyan fontos közérdek fűződik bírálhatóságukhoz is. A közszereplők meghatározott szellemi értékei, személyhez fűződő jogai szabadon támadhatóak, továbbá a közszereplők anyagi világban megjelenő testi lényege, kép- és hangfelvételei, bizonyos adataik és titkaik csak részben védettek.⁴⁵

Ez a csökkentett védelem azonban nem jelenti a védelem teljes hiányát. Meg kell különböztetnünk a közszereplők magánéletét és a közszerepléssel összefüggésben történő tevékenységét. A magánszemélyekhez hasonlóan a közszereplő magánéletéhez kapcsolódó felvételek sem hozhatóak nyilvánosságra az érintett hozzájárulása nélkül. Nem lehet például jogszerűen nyilvánosságra hozni egy politikusról családja körében, a mellékhelységen vagy akár szexuális tevékenysége közben készült felvételt, hiszen az (amennyiben nincs összefüggésben a társadalomban betöltött közszereplői minőségével) nem tartozik hozzá közszereplői mivoltához. Nyilvános közszereplésről készült felvételnél a törvény kevesebb védelmet biztosít, azonban ilyen esetekben két feltételnek (a nyilvánosságnak valamint a közszereplésnek) együttesen kell érvényesülnie.⁴⁶

⁴⁴ Uo., 8.

⁴⁵ TATTAY, i.m. (38. lj.) 19.

⁴⁶ SZÉKELY, i.m. (27. lj.) 228.

4. Bírói gyakorlat

a) A közszereplésről

Mint ahogyan azt korábban említettem, a közszereplők fogalmát és alkalmazhatóságának körét a bírói gyakorlat alakította és alakítja ki. Számos bírósági döntés alapján alakult ki a közszereplők ma elfogadottnak minősített személyi köre.

A korábbi Legfelsőbb Bíróság (jelenleg Kúria) egyik döntésében például a „közélet szereplőiről” tesz említést és kifejti, hogy közszereplésen a közéleti szereplést kell érteni. E körben a fellépésnek a közéletben kell megtörténnie politikai, társadalmi, kulturális, vagy más közéleti tevékenység kifejtése során, abból a célból, hogy a nyilvánosság tudatos vállalásával a személy valamilyen értéket vagy gondolatot közvetítsen a mások felé.⁴⁷ A közszereplőről alkotott kedvezőtlen véleménynyilvánítás, értékítélet önmagában akkor sem alapoz meg személyiségvédelmet, ha túlzó vagy felfokozott érzelmeket tükröz.⁴⁸ Azt is megállapították, hogy a közszereplőről készült, karikatúrának minősülő fényképfelvétel nyilvánosságra hozatala sem sérti a képmáshoz való jogot, és az ezáltal kifejezett vélemény sem sért becsületet vagy emberi méltóságot, ha a véleménynyilvánítás nem indokolatlanul bántó, sértő vagy lealacsonyító.⁴⁹ Ugyanakkor a közszereplő képmása csak közszerepléseivel összefüggésben, a közéleti megnyilvánulásai által meghatározott keretben, annak bemutatására használható fel az érintett hozzájárulása nélkül. A közszereplő képmása ezért nem lehet korlátlan szabad felhasználás tárgya.⁵⁰ Ezen ügy kapcsán került megállapításra az is, hogy a közszereplő képmása nem szolgálhat különböző, a közszereplő konkrét megnyilvánulásaitól független gondolati tartalmak, vélemények illusztrálására.⁵¹ A Fővárosi Ítéltábla egy döntésében azt is kimondta, hogy például ha egy közszereplő arcát megalázó megjegyzésekkel kísérve más testére montírozzák (meztelen felsőtestű férfiere, rúdugróéra, pókerjátékoséra), megvalósul a képmás sérelme, ugyanis a felvételek „speciális jellegére” tekintettel az érintettek kifejezett hozzájárulására lett volna szükség a képek nyilvánosságra hozatalához.⁵²

⁴⁷ BH 2004.104.

⁴⁸ Uo.

⁴⁹ BH 2000.293.

⁵⁰ BH 2006.282.

⁵¹ Uo.

⁵² FIT-H-PJ-2009-127.

c) A rendőr megítéléséről

A Fővárosi Ítéltábla szerint hibázott abban az esetben az első fokon eljáró bíróság, amikor ítéletében kimondta, hogy a közfeladatot ellátó, szolgálatban lévő rendőr a tevékenységi körébe tartozó igazoltatás során közszereplőnek minősül, feltéve, hogy a közfeladat ellátása során nem fűződött érdek ahhoz, hogy a rendőrök rejtve maradjanak. A másodfokú bíróság szerint a nyilvános közszereplés a közterületen, ezen belül az utcán, tereken való jelenléténél, az ott zajló eseményekben való részvételnél lényegesen szűkebb kategória, a közterületen való tartózkodás (akár feladatteljesítés miatt is) nem tekinthető nyilvános közszereplésnek. Azáltal, hogy a rendőr a munkáját a nyilvánosság előtt, közterületen végzi, még nem válik közszereplővé, abból kiindulva sem, hogy közhatalmi funkciót megtestesítő állami szerv alkalmazottja, és amiatt sem, hogy a közterületen fogatosított intézkedésének végzése során tevékenységét a nyilvánosság előtt végzi.⁵³

Hasonló véleményt fogalmazott meg a Fővárosi Ítéltábla más esetben is, kifejtve hogy a szolgálatban, hivatalos személyként rendőrségi akcióban részt vevő személyek nem tekinthetők közszereplőnek a közterületen fogatosított intézkedésük és munkájuk elvégzése során annak ellenére, hogy tevékenységüket a nyilvánosság előtt, közterületen végzik, ezért képmásuk közzé tételéhez a hozzájárulásuk szükséges.⁵⁴

A Kúria is kimondta, hogy a közterületen intézkedő rendőr a Ptk. 80. § (2) bekezdésében foglaltak alkalmazása szempontjából nem minősül közszereplőnek. Egyik ítéletében kifejtette, hogy a nyilvános közszereplés a közterületen, ezen belül az utcán, tereken való jelenléténél, az ott zajló eseményekben való részvételnél lényegesen szűkebb kategória. Egyik alapvető feltétele az érintett személy részéről a nyilvánosság előtt az önként vállalt szereplés igénye. Azáltal tehát, hogy a rendőr a munkáját a nyilvánosság előtt, közterületen végzi, még nem válik nyilvános közszereplővé. A feladatainak ellátása során intézkedő rendőr nem minősül közszereplőnek önmagában azon az alapon sem, hogy a közhatalmi funkciót megtestesítő állami szerv alkalmazottja. A közterületen való tartózkodás (akár feladatteljesítés miatt is) nem nyilvános közszereplés, ezért az érintett személy képmása csak az engedélyével készíthető el és használható fel. Ennek hiányában az elkészült képmás nyilvánosságra hozatala jogszabályt sért.⁵⁵

⁵³ GRÁ CZ, i.m. (40. l.j.) 12.

⁵⁴ FIT-H-PJ-2009-762.

⁵⁵ K-H-PJ-2012-231. bírósági határozat (Kúria Pfv.IV.22.145/2011/5.)

A Fővárosi Ítéltábla szerint a képmás bemutatására az érintett hozzájárulása nélkül csak abban az esetben van lehetőség, hogyha azt nyilvános közszereplés alkalmával rögzítették. Önmagában azáltal, hogy a rendőrök a munkájukat nyilvánosan, közterületen végzik, még nem válnak közszereplővé; esetükben is vizsgálni kell a többletfeltétel fennállását. Az Ítéltábla mint másodfokú bíróság e körben utal arra, hogy a rendőrök a nyilvános rendezvényeken szolgálati kötelezettségüknek tesznek eleget, intézkedésüket a jogszabályoknak megfelelően, a szolgálati utasítások és parancsok szerint fogatosítják. Ezen tevékenységük nyilvánvalóan nem azonosítható egy személy saját elhatározásából történő egyéni megnyilvánulásával, így nyilvános közszereplésnek sem tekinthető.

A bíróság szerint tehát nem alapozza meg a rendőrök közszereplői minőségét az a tény, hogy a felperesek a rendőrség, mint közhatalmat gyakorló szerv állományába tartoznak. Ők ugyanis mint rendőrök tevékenységüket nem függetlenül, önállóan gyakorolják, intézkedéseik során feletteseik utasításait, parancsokat követve járnak el, ezért a közszereplői minőségük vonatkozásában közszereplői mivoltukat megalapozó közhatalmat gyakorló személyeknek nem tekinthetők.⁵⁶

A bíróság szerint ugyanakkor nyilvános közszereplésnek minősül az a tájékoztatás, amelyet rendőrségi vezető a sajtó munkatársának ad a rendőrség munkájával kapcsolatban. Nem sért ezért személyiségi jogot, ha a nyilatkozó képmását hozzájárulása nélkül a nyilatkozatot tartalmazó újságcikk mellékleteként nyilvánosságra hozzák. „Az érintett vezető a rendőrség helyi szervének képviselőjeként nyilatkozott, tájékoztató tevékenységét ezért közszereplésnek kell minősíteni. Mivel a tájékoztatás az írott sajtón keresztül nagy nyilvánosság részére szólt, nyilvános közszereplésnek tekintendő a telefonon adott interjú is.”⁵⁷ Ez az eset azonban annyiban különbözik az általam vizsgált esetektől, hogy itt egy korábban már beleegyezéssel nyilvánosságra hozott kép újrafelhasználásáról volt szó.

5. Az Alkotmánybíróság határozatai

Bár az Alkotmánybíróság a dolgozat írásának időpontjáig nem foglalt állást a rendőrök képmásával kapcsolatban, számos határozata foglalkozik a rendőrség valamint a közszereplők megítélésével. Ezekkel kapcsolatban olyan megállapításokat tett, amelyek támpontot nyújthatnak a dolgozat által vizsgált kérdésekhez is.

⁵⁶ FIT-H-PJ-2012-793. bírósági határozat (Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.629/2012/3.)

⁵⁷ BDT 2006.1298.

Az Alkotmánybíróság szerint a közszereplők magánélete abban az esetben, ha az hatással van közéleti pozíciójukra, vagy befolyásolhatja azzal kapcsolatos megítélésüket, közérdekű témának minősülhet: „A demokratikus államélet és közvélemény érdekében az állami tisztségviselők és más közszereplő politikusok alkotmányosan védett magánszférája másokénál szűkebb. [...] A közhatalmat gyakorlók vagy a politikai közszereplést vállalók esetében a személyeknek – különösen a választópolgároknak – a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő joga elsőbbséget élvez az előbbieket olyan személyes adatainak védelméhez képest, amelyek köztevékenységük és annak megítélése szempontjából jelentősek lehetnek.”⁵⁸

A rendőrök azonosíthatóságának kapcsán a testület kimondta: „Intézkedésük alkalmával a hatóság tagjai nyilvánosan, az állam képviselőiként lépnek fel. A hatóság tagjainak intézkedési jogosultságát egyenruhájuk vagy igazolványuk igazolja. Az egyenruhát viselő hivatásos és szerződéses állomány tagjai azonban tevékenységüket nem arctalan tömegként, hanem közhatalom gyakorlására felruházott tisztviselőkként végzik, akiknek egyedi azonosíthatósága alapozza meg esetleges személyes felelősségre vonásuk lehetőségét. Az intézkedés alá vont állampolgárnak jogos érdeke az, hogy a hatósági fellépés teljes időtartama alatt tisztában legyen a vele szemben intézkedő személyazonosságával, egyediségével. Az állampolgár panaszhoz, jogorvoslathoz való joga ugyanis csak így garantálható.”⁵⁹

Az Alkotmánybíróság állást foglalt abban a kérdésben is, hogy az állam mikor nyúlhat valamely alapjog korlátozásának eszközéhez. Megállapította, hogy egy ilyen korlátozás csak akkor tekinthető alkotmányosnak, „ha másik alapvető jog és szabadság védelme vagy érvényesülése, illetve egyéb alkotmányos érték védelme más módon nem érhető el”. Magyarázatként hozzátette még, hogy „az alapjog korlátozásának alkotmányosságához tehát önmagában nem elegendő, hogy az másik alapjog vagy szabadság védelme vagy egyéb alkotmányos cél érdekében történik, hanem szükséges, hogy megfeleljen az arányosság követelményeinek: az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban legyen egymással. A törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni. Alkotmányellenes a jog tartalmának korlátozása, ha az kényszerítő ok nélkül, önkényesen történik, vagy ha a korlátozás súlya az elérni kívánt célhoz képest aránytalan.”⁶⁰

⁵⁸ 60/1994. (XII. 24.) számú AB határozat.

⁵⁹ 580/B/2000. számú AB határozat.

⁶⁰ 30/1992. (V. 26.) számú AB határozat.

Az alapjog korlátozás körében szintén kifejtette: „az állampolgárok jogainak hatékony védelme érdekében szükséges az, hogy az állam nevében közhatalmat gyakorlók személyének azonosítása, a vele szemben intézkedő hivatalos közeg egyediesítése az állampolgár által könnyen elvégezhető legyen”.⁶¹

A becsület és jó hírnév védelmét illetően a közszereplőkével megegyező védelemben részesíti a hivatalos és a közhatalmat gyakorló személyeket egyaránt: „A szabad véleménynyilvánításhoz való jog által védett, alkotmányosan nem büntethető véleménynyilvánítás köre azonban a közhatalmat gyakorló személyekkel, valamint a közszereplő politikusokkal kapcsolatos véleménynyilvánítást tekintve tágabb, mint más személyeknél.”⁶² Ugyanebben a határozatban állapította meg az Alkotmánybíróság a következőket: „fokozott alkotmányos védelmet élveznek az olyan értékítéletek, amelyek a közügyekre vonatkozó vélemények ütközésében kapnak hangot, még akkor is, ha esetleg túlzóak és felfokozottak. A demokratikus jogállam állami és önkormányzati intézményeinek szabad bírálata, a működésük, tevékenységük kritikája a társadalom tagjainak, az állampolgároknak olyan alapvető alanyi joga, amely a demokrácia lényegi eleme.”⁶³ Az Alkotmánybíróságnak ezek a megállapításai büntetőjogi rendelkezésekkel összefüggésben fogalmazódtak meg ugyan, de aligha kétséges, hogy az idézett szempontok a magánjogi személyiségi jogvédelem körében is érvényesülnek. Ezek az alkotmányos tételek megjelennek már a polgári bíróságok ítélezési gyakorlatában is.⁶⁴

6. A Kúria jogegységi határozata

A hazai joggyakorlat viszonylagos homogenitását 2011 végén egy Pécsi Ítéltábla által hozott ítélet törte meg.⁶⁵ A bíróság felmentette a Zalai Hírlap munkatársát, aki egy futballmeccs biztosítására kivezényelt rendőrrel közölt fényképet. Az ítéltábla indokolásában úgy érvelt, hogy „[...] egy-egy konkrét ügyben intézkedő rendőr (pl. az igazoltatás során) valóban nem minősül közszereplőnek. [...] A tömegrendezvényeken való rendőri részvétel, az ilyen rendezvényeken való rendőri rendfenntartás, a sport- vagy politikai rendezvényeken a szurkolótáborok egymás elleni fellépésének megakadályozására kivezényelt rendőrök tevékenysége – különösen a 2006. őszi budapesti események – fényében nyilvános közszereplésnek minősül.”

⁶¹ 54/2000.(XII.18.) számú AB határozat.

⁶² 36/1994. (VI.24.) számú AB határozat.

⁶³ Uo.

⁶⁴ VÉKÁS, i.m. (32. lj.)

⁶⁵ BDT 2012.1. (Pécsi Ítéltábla Pf.I.20.360/2011/6.).

Úgy tűnik azonban az ítélet nem teremtett a korábbtól eltérő joggyakorlatot. Később hasonló ügyekben a korábbi joggyakorlatnak megfelelően ítéleztek a bíróságok. Azonban újból aktuálissá váltak a rendőrök képmásáról szóló viták, melynek eredménye 2012 novemberében egy kollégiumi állásfoglalás lett, melyet a Pécsi Ítéltábla által okozott „bizonytalanság” feloldására kezdeményeztek, az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében.

A Polgári Kollégium kollégiumvezető-helyettesének indítványára ugyanis Büntető-Közigazgatási-Munkaügyi-Polgári jogegységi határozat született az ügyben.⁶⁶ A Kúria jogegységi tanácsa szerint „A nyilvános helyen vagy közterületen szolgálati kötelezettséget teljesítő vagy munkát végző személy e tevékenységének ellátása során nem minősül közszereplőnek, ezért a személyt beazonosítható módon, egyediesítetten ábrázoló képmás vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatalához szükséges a hozzájárulása”. A legfőbb ügyész a jogegységi indítványra tett nyilatkozatában az eddigi ítélkezési gyakorlat fenntartását vélte indokoltnak, álláspontja szerint ugyanis nincs szó közszereplésről. A Kúria ezután a Ptk. 80. §-ból kiindulva vizsgálta a közszereplés kérdését, kifejtve, hogy az érintett személy kizárólagos jogosultsággal rendelkezik személyiségét kifejező, azt felismerhető módon ábrázoló képmása és hangfelvétele kérdésében, nemcsak a felvétel elkészítéséhez, hanem annak jogszerű felhasználásához is kifejezett és határozott hozzájárulása szükséges, ez alól csak a nyilvános közszereplés képez kivételt. „Közszereplésnek az egyén önkéntes elhatározásán, autonóm döntésén alapuló olyan megnyilvánulás tekinthető, amelyet egy meghatározott cél, szűkebb vagy tágabb értelemben a helyi közösség vagy a társadalom életének befolyásolása érdekében fejt ki. Tehát a nyilvános közszereplés a közterületen való jelenlétnél, az ott zajló eseményekben való részvételnél szűkebb kategória, feltételezi a nyilvánosság előtt fellépő, megnyilvánuló személy erre irányuló szándékát”. A Kúria szerint a rendőrök, akik tevékenységüket közterületen, a nyilvánosság előtt végzik, nem azon célból teszik ezt, hogy a társadalmi viszonyok alakításában szereplésükkel részt vegyenek, hanem pusztán törvényben meghatározott kötelezettségeiknek tesznek eleget, így tevékenységük nem tekinthető közszereplésnek. A határozat szerint a közhatalmi tevékenység ellenőrizhetőségéhez, az átláthatóság biztosításához az intézkedő rendőrök képmásának nyilvánosságra hozatala azonban nem szükséges, hiszen rendőrt az intézkedés során egyenruhája és az azon elhelyezett azonosító jelvénye vagy szolgálati igazolványa igazolja, tevékenysége arcképe nyilvánosságra hozatala nélkül is bemutatatható.

⁶⁶ 1/2012. számú BKMPJE határozat.

Az intézkedést foganatosító rendőr arcképe nem tekinthető közérdekből nyilvános adatnak, ugyanis az nem tartozik a rendőri szerv feladat- és hatáskörében eljáró személy közfeladatának ellátásával összefüggő egyéb személyes adata körébe.

Alkotmánybírósági normakontroll

A jogegységi határozatot követően az Eötvös Károly Intézet és az átlátszó.hu hírportál is alkotmányjogi panaszt nyújtott be az Alkotmánybírósághoz. Előbbi egy konkrét ügyben hozott ítélet, utóbbi pedig a jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítását kéri az AB-től. Az átlátszó.hu beadványában arra hivatkozik, hogy az újságírókat érintő visszatartó hatás már önmagában a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását jelenti, attól függetlenül, hogy a joghátrány elszenvedésére sor került-e vagy sem, mivel alkotmányossági követelmény, hogy a véleménynyilvánítási szabadság csak kisebb mértékben korlátozható a közhatalom gyakorlóinak védelmében. Hozzáteszik, hogy az intézkedő rendőr azonosításának követelménye nem pusztán a helyszínen, az intézkedés alá vont állampolgár vonatkozásában áll fenn, hanem a politikai közösség, a nyilvánosság egészével szemben is. „Az állam nevében eljáró, jogszerűen intézkedő rendőrnek a képmáshoz való jog csorbítatlan érvényesüléséhez fűződő érdeke lényegesen gyengébb, mint a közösségnek az átláthatósághoz fűződő érdeke, hiszen nem jelent érdemi joghátrányt a jogszerűen intézkedő rendőr számára, ha kiléte a nyilvánosság számára megismerhetővé válik.”⁶⁷

Az Eötvös Károly Intézet érvelése szerint az intézkedő rendőrök az intézkedésről tudósító sajtó munkatársaival szemben nem tarthatnak igényt az egyébként őket a magánéletükben megillető polgári jogi személyiségi jogi védelemre. Beadványukban alapjogi kérdésnek tekintik az ügyet, szerintük fontos alkotmányos jogok összeütközéséről van szó. Mindemellett szerintük a sajtó által készített felvételek, melyek intézkedő rendőröket is ábrázolnak egyfajta politikai beszédként, kifejezetten a közügyekről való tájékozódást és a közügyek vitathatóságát segítik elő, hiszen a közhatalom-gyakorlás nyilvánosság általi ellenőrzésének része, hogy a média ne arc nélküli hatalomgyakorlókat mutasson. „A közhatalomnak ugyanis az eljáró rendőr ad arcot. Ha a rendőrnek nincs arca, elvész a közhatalom felelőssége. Az állam hatalmát ugyan természetes személyek gyakorolják, de az állam nevében fellépő személyek közhatalmi minőségüknél fogva nem kezelhetők egyformán az ilyen minőséggel nem rendelkező emberekkel.”⁶⁸

⁶⁷ Beadvány: <http://goo.gl/g7L1VU>

⁶⁸ Beadvány: <http://goo.gl/x9SMah>

III. A rendőr adatai

A rendőr arcképe azonban nem csak közszereplői mivolta miatt lehet érdekes. Más megközelítésből a rendőr képmása minősülhet akár közérdekből nyilvános adatnak is, és mint ilyen nem a Ptk. közszereplői kivétele miatt lehetne beleegyezése nélkül is leközlhető. Székely László szerint az adatvédelmi jog expanziója mára bekebelezetni látszik a képmás és a hangfelvétel védelmével kapcsolatos hagyományos személyhez fűződő jog egészét,⁶⁹ így az adatvédelem elválaszthatatlanná vált a képmás védelméhez való jogtól. Megállapítható tehát, hogy a képmásvédelem szabályozását nem csupán a polgári jog területén lehet vizsgálni, hanem az adatvédelmi jog területén is.

1. A rendőrökre vonatkozó adatvédelmi jogszabályok

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvény⁷⁰ értelmében az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szervnek vagy személynek (közfeladatot ellátó szerv) lehetővé kell tennie, hogy a kezelésében lévő közérdekű adatot és közérdekből nyilvános adatot erre irányuló igény alapján bárki megismerhesse. A törvény meghatározása szerint közérdekből nyilvános adatnak minősül a közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatáskörében eljáró személy neve, feladatköre, munkaköre, vezetői megbízása, a közfeladat ellátásával összefüggő egyéb személyes adata, valamint azok a személyes adatai, amelyek megismerhetőségét törvény előírja.⁷¹

Az Infotv. szerint tehát a rendőröknek, mint közfeladatot ellátó szerv tagjainak nyilvánosságra hozható a nevük, munkakörük, valamint feladatukkal összefüggő egyéb adatuk. Kérdés azonban, hogy mi számít ezen „egyéb” adatoknak, beleérthető-e a rendőr képmása. A törvény indokolása szerint, az érintettek törvényben fel nem sorolt egyéb személyes adatainak megismerése már nem feltétlenül szolgálná a szerv működésének átláthatóságát, sőt az információk nyilvánosságra kerülése akár a szerv befolyástól mentes működését is veszélyeztetheti.

⁶⁹ SZÉKELY László: A személyiségi jogok hazai elmélete – A forrásvidék. ELTE, Budapest, 2011. 177.

⁷⁰ 2011. évi CXII. törvény Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról. A továbbiakban: Infotv.

⁷¹ Infotv., 26. § (1) bek.

Eszerint az érintettek és a nyilvánosság viszonyát úgy kell meghatározni, hogy az a munkavégzésre irányuló jogviszony és a közfeladat sajátosságaira tekintettel legyen, és lehetővé tegye a különbségtételt a nyilvánosságra hozható személyes adatok tekintetében.

Sajnos ez alapján nem állapítható meg kristálytiszván, hogy hogyan vonatkoztatható ez a szabály a közfeladatot ellátó szervek képmására, ha azonban szűken értelmezzük a jogszabályt, (valamint elfogadjuk a Kúria álláspontját⁷²) ez alapján nem igazán mondható ki, hogy a rendőr arca közérdekből nyilvános adatnak minősül. Ugyanakkor explicite az ellenkezője sem jelenthető ki, az viszont elmondható, hogy amennyiben más törvény vagy bírói ítélet képmásuk megismerhetőségét mondaná ki, az nem lenne ellentétes az Infotv. rendelkezéseivel.

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXIV. törvény értelmében a rendőrt az intézkedés során egyenruhája és az azon elhelyezett azonosító jelvénye vagy szolgálati igazolványa igazolja. A rendelkezés úgy folytatódik, hogy a rendőr az intézkedés megkezdése előtt, vagy bizonyos esetekben az intézkedés befejezésekor köteles nevét, azonosító számát, valamint az intézkedés tényét és célját szóban közölni. Továbbá a rendőr köteles szolgálati igazolványát (melyen fényképe is szerepel) vagy azonosító jelvényét – szintén vagy a rendőri intézkedés megkezdése előtt, vagy ha ez veszélyeztetné azt, akkor annak befejezésekor – felmutatni.⁷³

Ezek a rendelkezések azt hivatottak biztosítani, hogy a rendőrt intézkedése során kétséget kizáró módon azonosítani lehessen. Ezek alapján két módon érvelhetünk a továbbiakban.

Feltételezhetjük, hogy amennyiben a rendőrrel a fenti adatok rendelkezésünkre állnak, tevékenysége ellenőrizhetőségéhez, az átláthatóság biztosításához képmásának nyilvánosságra hozatala már nem szükséges, a munkájáról történő tájékoztatás az intézkedést végrehajtó személy felismerhető, egyedileg beazonosítható képmásának bemutatása nélkül is megvalósítható.

A másik vélemény szerint azonban, amennyiben a rendőrnek egyébként is nyilvános néhány személyes adata, amelyek alapján könnyen beazonosítható, így felmerülhet a kérdés, pont a képmása miatt nem? Az azonosítás így is megvalósul, ez alapján nem világos milyen érdeke sérülne az intézkedő rendőrnek, képmásának nyilvánosságra hozatalával. A rendőrségi igazolványon egyébként is szerepel az arcképe, így az a hivatalos nyilvántartásban eleve szerepel.

⁷² „Az intézkedést fogantató rendőr arcképe tehát nem tekinthető közérdekből nyilvános adatnak, ugyanis az nem tartozik a rendőri szerv feladat- és hatáskörében eljáró személy közfeladatának ellátásával összefüggő egyéb személyes adata körébe.” L. 66. lj.

⁷³ 1994. évi XXIV. törvény a Rendőrségről, 20.§ (1)-(3) bek.

Ez utóbbi ellen szól azonban, hogy korántsem ugyanakkora a nyilvánosság mértéke egy igazoltatás során történő azonosításnak, és a média által bemutatott arcképnek. Nem mindegy, hogy vajon csak az látja a rendőr arcképét, akivel szemben intézkedik, esetleg mondjuk azok, akik a rendőr által biztosított tüntetésen megjelennek vagy pedig a televízió előtt ülő több százezer ember.

Egyes vélemények szerint a rendőr arcképe nem közszereplése miatt lehetne nyilvános, hanem mert ez a közérdekből nyilvános adatok⁷⁴ egyik mintapéldánya. Ezt a véleményt fogalmazta meg a Társaság a Szabadságjogokért jogvédő szervezet is 2007-ben, az adatvédelmi biztos állásfoglalására reagálva.⁷⁵ Szerintük az intézkedő rendőrök munkájuk során közhatalmat gyakorolnak, így ilyen minőségben eljárva adataik és képmásuk is közérdekből nyilvános adatnak minősül. Nyilatkozatukban ők is hivatkoznak a már említett alkotmánybírósági határozatra is, mely kimondja, hogy „Intézkedésük alkalmával a hatóság tagjai nyilvánosan, az állam képviselőiként lépnek fel. A hatóság tagjainak intézkedési jogosultságát egyenruhájuk vagy igazolványuk igazolja. Az egyenruhát viselő hivatásos és szerződéses állomány tagjai azonban tevékenységüket nem arctalan tömegként, hanem közhatalom gyakorlására felruházott tisztviselőként végzik”.⁷⁶

2. Létezik-e egyáltalán személyiségi joga a rendőrnek?

Szabó Máté Dániel szerint a közfeladatot ellátó személyeknél irreleváns a közszereplés vizsgálata, szerinte élesen elválasztható a két csoport annak mentén, hogy míg az első körbe tartozók önmaguk határozhatják meg, hogy a nyilvánosság számára mely adataik megismerhetők, addig az utóbbi kategóriába tartozók nem dönthetnek erről, elviekben bárki nyomon követheti bármilyen, a közfeladatával kapcsolatos tevékenységét, adatait.

Önmagában a tény, hogy állami feladatot látnak el elegendő indokot szolgáltat arra, hogy személyiségi jogaik bizonyos esetekben háttérbe szoruljanak. Esetükben feladatuk átláthatósága, jobb ellenőrizhetősége miatt kell lemondaniuk személyiségi jogaik egy részéről, így képmásuk védelméről is.⁷⁷ Érvelése szerint az ilyen minőségben tevékenykedő személyeknek végső soron nincs is önrendelkezési joguk.

⁷⁴ Infotv. 2. § 5. közérdekből nyilvános adat: a közérdekű adat fogalma alá nem tartozó minden olyan adat, amelynek nyilvánosságra hozatalát vagy hozzáférhetővé tételét törvény közérdekből elrendeli;

⁷⁵ TASZ: Nem kell kitakarni a rendőrök arcképét. <http://goo.gl/gUPcvV>.

⁷⁶ 54/2000.(XII.18.) számú AB határozat

⁷⁷ SZABÓ Máté Dániel: Nyilvános magánszféra – Hol a határ? In: Ünnepi kötet Sári János egyetemi tanár 70. születésnapja tiszteletére. Budapest, Rejtjel, 2008. 329-341.

A tömegoszlató rendőr feladata ellátása során nem hivatkozhat alapvető jogaira, mert ezek ilyenkor „szünetelnek”, hiszen az alapvető jogok célja és feladata pontosan az, hogy megvédje az állampolgárokat a velük szemben fellépő hatalommal szemben, mely jelen esetben pont az intézkedést végrehajtó rendőr. Ilyenkor felfüggesztődik magánemberi mivolta és az állam „kezeként” jár el, így nem hivatkozhat személyiségi jogainak megsértésére sem.⁷⁸

Koltay András szerint ez az érvrendszer nem fogadható el teljes egészében, számára elfogadhatatlan az az álláspont, hogy nincsenek személyiségi jogaik a közfeladatot ellátó személyeknek, szerinte a szólásszabadság és a személyiségi jogok között egyensúlyra kell törekedni, nem szabad felborítani azt.⁷⁹

Be kell látnunk, hogy sok szempontból nehezen védhető az az álláspont, hogy az egyén alapjogi jogképessége egyes alapjogokra nézve, az illető társadalmi státusza és az adott időpontbeli tevékenysége függvényében kapcsolódik ki vagy be. Az alapjogi jogképességének szelektív, a munkahelye és tevékenysége alapján történő korlátozása egyértelműen ellentétbe kerülne az Alaptörvény jogképességre vonatkozó szabályaival, továbbá azzal, hogy az Alaptörvény szerint az alapvető jogok mindenkit megilletnek.⁸⁰ A rendőrök nem akasztják szögre alapvető jogaikat,⁸¹ amikor felveszik az egyenruhájukat. Közhatalom gyakorlójaként természetesen lehetséges amellet érvelni, hogy bizonyos alapvető jogaik (magánszférához való jog) más alapvető jogokkal (szólásszabadság, információszabadság, véleménynyilvánítás szabadsága) való ütközéskor háttérbe szorulhatnak, azonban azt nem lehet kijelenteni, hogy alapvető jogaik megszűnnének. Ez utóbbi álláspontot egyébként már máshol is elismerték, külföldön számos esetben született olyan bírósági ítélet, mely szerint a rendőrök nyilvános intézkedésük alkalmával nem számíthatnak magánszférájuk tiszteletben tartására. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy általánosságban a rendvédelmi dolgozók lemondanak alkotmányos jogaikról, azonban bizonyos helyzetekben, foglalkozásukból, hivatásukból adódóan csökkentett jogok illetik meg őket más állampolgárokkal, magánszemélyekkel szemben.⁸²

⁷⁸ Uo.

⁷⁹ KOLTAY András: A szólásszabadság alapvonalai. Századvég, Budapest, 2009. 421-422.

⁸⁰ Alaptörvény XV. cikk

(1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

⁸¹ „Police Officers Don't Check Their Civil Rights at the Station House Door” <http://goo.gl/0mdqbk>.

⁸² Jesse Harlan ALDERMAN: Police Privacy In The Iphone Era? The Need For Safeguards In Statewiretapping Statutes To Preserve The Civilian's Right To Record Public Police Activity. *First Amendment Law Review*, Vol. 9, 2011. 517.

4. A közfeladatot ellátó személyek szabályozása a perrendtartásokban

Felmerülhet a kérdés, hogy mi a különbség a rendőr és a feladatát végző bíró vagy ügyész között? Ha a kérdést először nem a jog felől közelítjük meg, láthatjuk hogy képmásuk szempontjából nem sokban különbözik megítélésük. Mindannyian állami feladatot látnak el, közhatalmat gyakorolnak. Bár önálló személyként végzik feladatukat, feladatuk ellátásában saját szubjektív döntésük kevésbé játszik fontos szerepet. Ilyen minőségében a személy, és személyisége elválasztható a rábízott feladatától, munkáját megbízása, parancsa szerint látja el, önálló cselekvésének határai szűken vannak meghatározva, és szigorúan kötve van a jogszabályi határokhoz., az állami hatalom megtestesítőjeként, személyisége ilyenkor másodlagos.

Polgári jogi eljárásokban a polgári perrendtartásról szóló törvény⁸³ és a büntetőeljárásról szóló törvény⁸⁴ is kimondja, hogy a bíróról és az ügyésről hozzájárulásuk nélkül lehet felvételt készíteni hivatásuk gyakorlása során. Rendszertanilag nem feltétlenül tekinthető indokoltnak a kivételezett megkülönböztetés a rendőrök irányába, hiszen társadalmi megítélés, a munkavégzés típusa, vagy veszélyessége szempontjából nincs különbség. Egyesek szerint kifogásolható, hogy adott esetben egy több emberen elkövetett emberöléssel vádolt embert elítélő bíró, és egy futballmeccset biztosító rendőr közül utóbbinak van magasabb fokú személyiségi jogi védettsége. Ugyanakkor, ha jobban megvizsgáljuk a két csoport jogi helyzetét, megállapíthatjuk, hogy kivételes esetekben a bírónak joga van zárt tárgyalást elrendelni, melyről nem készíthető kép- és hangfelvétel (bár általában az ítélethozatal ilyenkor is nyilvános). A rendőröknek azonban nincsen erre lehetőségük, minden cselekedetük és fellépésük a nyilvánosság előtt történik, nem zárhatják ki a sajtó munkatársait. Ilyenkor tehát nem a rendőr előzetes döntésén múlik az, hogy készíthető-e felvétel róla. Ebből következően a jognak döntenie kell: vagy minden esetben engedélyezi a képmás nyilvánosságra hozatalát, vagy semmilyen esetben sem. Magyarországon az utóbbi mellett tette le a voksát a jogalkotó, jobban mondva a jogalkalmazó, ugyanis jogszabály konkrétan nem rendelkezik erről.

Ide kapcsolódik, és érdemes megemlíteni egy fontos bírósági határozatot is, amely fentiekkel ellentétben a bírósági tárgyaláson a vádlott őrzését végző büntetés-végrehajtási (BV) alkalmazottak esetében mondta ki, hogy nem minősülnek közszereplőnek. A Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy jogszabálysértő volt a BV alkalmazottak képmásának nyilvánosságra hozatala hozzájárulásuk nélkül.⁸⁵

⁸³ 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról. 134/A. §

⁸⁴ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról. 74/B. §

⁸⁵ BH 2004.234.

IV. A rendőr képmásának nyilvánossága más államokban

Számos magyar újságcikkben és témával foglalkozó tanulmányban elhangzik, hogy hazánk joggyakorlata egyedülálló. Ez az állítás viszont így ebben a formában nem igaz. Az azonban igaz, hogy számtalan internetes sajtóterméket vizsgálva alig találunk olyan képeket, melyeken kiretusálják a rendőrök arcát. Ebből azonban nem következik egyenesen az, hogy hazánk egyedülálló lenne a szabályozást illetően. A legtöbb országban a rendőrök arcképének nyilvánosságra hozatala azonban nem kerül elő problémaként. Alig találni olyan jogszabályt, mely rendezi a kérdést, a hangsúly inkább a rendőrökről történő felvételek készítésének jogosságára helyeződik át. Általánosságban azonban megállapíthatjuk, hogy a külföldi felfogás itt is egyértelmű képet tükröz: a rendőrökről igenis szabad felvételt készíteni, és azt nyilvánosságra hozni. Jelen dolgozatban 4 ország gyakorlatát vizsgáltam. Az amerikai és az angol szabályozás vizsgálatát az kontinentális jogrendszerrel való eltérésük indokolta, a német és a spanyol szabályozást pedig önálló sajátosságai tették témám szempontjából kiemelten érdekessé. Kutatásaim során vizsgáltam még egyebek közt a francia, a kanadai, a portugál és a holland gyakorlatot is, azonban ezek nagymértékű hasonlóságot mutatnak az angol és az amerikai felfogással, így nem találtam indokoltnak külön bekezdésben foglalkozni velük.⁸⁶

1. Anglia

A Metropolitan Police Service hivatalos útmutatója alapján mindenkinek joga van felvételt készíteni nyilvános helyen, és a rendőrségnek nincs joga ezt megakadályozni. Ugyanez vonatkozik a rendőrökről készített felvételekre is, ugyanis sem jogszabály sem joggyakorlat nem tiltja ezt.⁸⁷

Régebben a 2000-es Terrorizmus ellenes törvény⁸⁸ 44. szakasza lehetővé tette, hogy egy kijelölt területen belül a rendőrök megállítsanak és átkutassanak bárkit. Más hasonló jogszabályokkal ellentétben nem szerepelt a törvényben azon feltétel, hogy bármilyen gyanú álljon fenn az illető terrorista-mibenlétét illetően. Csak 2009-ben több mint százezer ilyen átkutatást hajtottak végre, nagy részüket fotósok ellen, azonban egyetlen egyszer sem történt terrorizmussal összefüggő letartóztatás.⁸⁹

⁸⁶ Számos magyar újságcikk említi Azerbajdzsán megoldását is a rendőrök arcképének kitakarására vonatkozóan, azonban néhány magyar nyelvű újságcikk állításán túl hiteles forrás nem nyújt biztos fogódzót az említett témában.

⁸⁷ <http://goo.gl/1TMSnW>.

⁸⁸ Terrorism Act 2000.

⁸⁹ <http://goo.gl/o0t5JX>.

2010 januárjában az Emberi Jogok Európai Bírósága az jogellenesnek találta a szabályozás alapján fogatosított intézkedéseket,⁹⁰ melynek következtében a 44. szakaszt később hatályon kívül helyezték.

A törvény 43. cikke alapján továbbra is joguk van erre, valamint a személynél található fényképezőgép vagy mobiltelefon képeinek megtekintésére, azonban komoly gyanúnak kell fennállnia az illető terrorizmussal való kapcsolatát illetően, emellett az átkutatásnak csak arra szabad irányulnia, hogy bizonyítékot találjanak ennek igazolására. Ezek során tehát semmilyen fotót vagy felvételt nem törölhetnek vagy semmisíthetnek meg. A rendőrök azon joga tehát, hogy a terrorista törvény mögé bújva töröltsék a róluk készült felvételeket megszünt.

A törvény 58A szakasza kimondja,⁹¹ hogy a rendőrség letartóztathatja azt, aki fegyveres erők tagjairól készít felvételt. Ekkor azonban a letartóztatást végző rendőrnek bizonyítania kell, hogy alapos, indokolható és méltányolható gyanúja volt, hogy a készített fotók terrorista cselekmény előkészítéséhez, vagy végrehajtásához szolgáltak volna.

A rendőrség álláspontja, és az említett útmutató szerint a rendőrségnek nincs joga letartóztatni senkit, aki normál rendőri intézkedésről (beleértve tüntetések biztosítását is) készít felvételeket, hiszen az ilyen letartóztatásoknak semmilyen törvényes alapja nincs, hiányzik a terrorizmussal összefüggő alapos gyanú. A rendőröknek csak arra van felhatalmazásuk, hogy kikérdezzék a felvételek készítőjét, azonban ezt is csak akkor és olyan mértékben tehetik, hogy ez ne zavarja vagy akadályozza meg a fotóst e feladata elvégzésében.⁹²

2. Egyesült Államok.

Az Egyesült Államokban az általános felfogás szerint közfeladatuk ellátásából következő közszereplői mivoltuk miatt a rendőröket a magánszféra szempontjából alacsonyabb mértékű védelem illeti meg.

⁹⁰ Gillan and Quinton V. The United Kingdom, 28/06/2010, Application no. .4158/05.

⁹¹ 58A Fegyveres erők tagjairól szóló információ előállítása, közzététele vagy továbbítása

(1) Bűncselekményt követ el aki

a) Előállít, vagy megpróbál előállítani információt olyan személyről, aki volt, vagy jelenleg is tagja

i) Öfelsége fegyveres erőinek

ii) bármelyik titkosszolgálatnak, vagy

iii) a rendőrségnek

amennyiben ezen információ hasznosnak bizonyulhat terrorista cselekmény előkészítéséhez vagy véghezviteléhez.

⁹² L. 87. lj.

Az Egyesült Államok 38 államában⁹³ törvényileg szabályozottan joguk van az állampolgároknak felvételt készíteni a rendőrökről, egészen addig, amíg bele nem avatkoznak az eljárásba. (Természetesen ennek ellenére elképzelhető, hogy letartóztatják a felvétel készítőjét igazságszolgáltatás akadályozásáért vagy rendzavarásért, azonban vádat nem emelhetnek ellenük emiatt.) 12 államban⁹⁴ a törvények előírják, hogy a felvétel összes szereplője beleegyezzen annak készítésébe. Azonban ezekben az államokban (2 kivétellel: Massachusetts és Illinois) létezik egy úgynevezett „elvárható magánszféra kikötés”, mely alapján a fenti szabály nem érvényes a közterületen készített felvételekre és az intézkedő rendőrökre. Az Egyesült Államok 48 államában tehát legálisan lehet rendőröket videózni vagy fényképezni.⁹⁵

A közszereplők rágalmazásával összefüggésben azonban a Szövetségi Legfelső Bíróság (Federal Supreme Court) kimondta, hogy az állami tisztviselők, helyzetükből adódóan csökkentett magánszféra-védelemmel rendelkeznek.⁹⁶ Ennek indoka Howard Wasserman szerint egyértelmű: „Nem egyeztethető össze a demokráciával és a demokratikus politikai elszámolhatóság követelményével az, hogy kormányzati tisztviselők és közfeladatot ellátó személyek feladatuk ellátása során védendő adatvédelmi jogosultságokkal rendelkezzenek az állampolgárokkal szemben, különösen a nyilvánossággal való esetlegesen ellentmondásosan megítélhető fellépések során”.⁹⁷ Más szerzők is túlnyomórészt a rendőrök alacsonyabb védelme mellett foglalnak állást, figyelembe véve a felvételkedzésre alkalmas eszközök gyors elterjedését, közalkalmazotti jogállásukat és azt a tényt, hogy a legtöbb rendőri intézkedés közterületen zajlik.⁹⁸

⁹³ Alabama, Alaska, Arizona, Arkansas, Colorado, Delaware, Georgia, Hawaii, Idaho, Indiana, Iowa, Kansas, Kentucky, Louisiana, Maine, Minnesota, Mississippi, Missouri, Nebraska, New Jersey, New Mexico, New York, North Carolina, North Dakota, Ohio, Oklahoma, Oregon, Rhode Island, South Carolina, South Dakota, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, Virginia, West Virginia, Wisconsin, Wyoming.

⁹⁴ California, Connecticut, Florida, Illinois, Maryland, Massachusetts, Michigan, Montana, Nevada, New Hampshire, Pennsylvania, Washington

⁹⁵ Reporters Recording Guide - A state-by-state guide to taping phone calls and in-person conversations. Reporters Committee for Freedom of the Press, August 1, 2012. <http://goo.gl/pltGWm>

⁹⁶ N.Y. Times Co. v. Sullivan, 376 U.S. 254, 268 (1964) (Az ítélet idéz egy korábbi döntésből, mely szerint: „A közfeladatot ellátó személyek, ilyen minőségükben köztulajdonnak minősülnek...” Beauharnais v. Illinois, 343 U.S. 250, 263 n.18 (1952).

⁹⁷ Howard M. WASSERMAN: Orwell's Vision: Video and the Future of Civil Rights Enforcement. 86 MD. Law Review, 2009. 650.

⁹⁸ Mark BRNCIK: A case for non-enforcement of anti-recording laws against citizen recorders. Case Western Reserve Law Review. Vol. 62/2, December 22, 2011. 494-497.

2011 augusztus 26-i döntésében⁹⁹ az első kerületi fellebbviteli bíróság (*Court of Appeals for the First Circuit*) kimondta, hogy az Első Alkotmánykiegészítésben¹⁰⁰ foglalt joga bárkinek nyilvános helyen felvételt készíteni rendőri intézkedésről.¹⁰¹ Az ügy felperesét, Simon Glick-et 2007 októberében letartóztatták, miután telefonjával lefilmezett 3 rendőrt, akik éppen letartóztattak egy fiatalot Boston egyik közkedvelt parkjában. Büntetőeljárás indult ellene, ugyanis a rendőrség álláspontja szerint megsértette a Massachusetts-i lehallgatásról szóló törvényt¹⁰² azzal, hogy a rendőrök tudta nélkül rögzítette hangjukat. A vádat később ejtették, de Glick panaszt nyújtott be az Első Kiegészítésben foglalt szabadságjogaira hivatkozva. A Court of Appeal végül neki adott igazat, kiemelve, hogy a Kiegészítésből egyértelműen levezethető az állampolgárok azon joga, hogy nyilvános helyen lévő rendőröket filmezzenek.

Ítéletében konkrétan kimondja a bíróság, hogy „Az állampolgárok azon joga, hogy állami alkalmazottakról, köztük közterületen intézkedő rendőrökről készíthessenek felvételt alapvető, lényeges és kellően meghatározott alapjog, melyet az Alkotmány és annak Első Kiegészítése garantál.”

3. Németország

A német szabályozás védi a rendőrök képmáshoz való jogát. A joggyakorlat alapján feladatellátása, hivatali tevékenysége során nem csökkennek személyiségi jogai, így nem veszíti el képmáshoz való jogát sem. Ez alapján a rendőr felléphet a róla beleegyezése nélkül készült felvételek jogosulatlan terjesztése ellen. Ez a védelem azonban nem abszolút.

A német szerzői jogi törvény¹⁰³ 22. szakasza szerint főszabályként másról készült képeket csak az azon szereplő személy hozzájárulásával lehet közzétenni. A 23. szakasz azonban ez alól 4 kivételt fogalmaz meg.

Ezen kivételek szerint nem kötelező az érintett engedélye (1) ha az kortörténetben szerepet vállaló személyt ábrázol, (2) ha olyan tömegfelvételtől van szó, ahol a rajta szereplő személy jelentéktelen vagy véletlen szereplője a képnek, (3) ha a fénykép nyilvános gyűlésen, tüntetésen, felvonuláson vagy hasonló eseményen készült, és a személy nincs külön kiemelve, valamint (4) ha a közzététel magasabb művészeti célokat szolgál.

⁹⁹ Glick v. Cuniffé, 655 F.3d 78 (1st Cir. 2011)

¹⁰⁰ Az Első Kiegészítés: "A Kongresszus nem alkot törvényt vallás alapítása vagy a vallás szabad gyakorlásának eltiltása tárgyában; nem csorbítja a szólás- vagy sajtószabadságot; nem csorbítja a népnek a békés gyülekezéshez való jogát, valamint azt, hogy a kormányhoz forduljon panaszok orvoslása céljából." Forrás: <http://goo.gl/9MbrNG>.

¹⁰¹ Jane T. HAVILAND: First Circuit Protects Right to Record Public Officials Discharging Duties in Public Space - Glik v. Cuniffé; 45 *Suffolk University Law Review* (2011-2012). 13-29.

¹⁰² Massachusetts Wiretap Act

¹⁰³ KUG, Kunsturhebergesetz (German Copyright Act) of 9 January 1907 [RGBl. I S. 7, BGBl. III 4 Nr. 440-3]

A német joggyakorlat alapján a rendőrök ezen kitételek közül az első és a harmadik alá is besorolhatóak. Kortárs történelmi személyként képmásuk hozzájárulásuk nélkül is közzétehető, hiszen a rendőr mint rendkívüli események résztvevője, relatív történelmi személyiségnek minősül. A személyes hétköznapi, vagy más általános tevékenysége során természetesen nem minősíthető így, ellenben a harmadik kivétel esetükben így is alkalmazható, miszerint a gyűlésekről készült felvételek az érintett hozzájárulása nélkül is közölhetőek. A gyülekezési szabadság nem csak az adott eseményekre, hanem azok környezetére, hatására is kiterjed, így a rendőri kíséretre és az ott történt intézkedésekre is. Ezért a rendőrök bemutatása ilyen helyzetben megengedett.

A kivétel tárgyát képező felvételek közzététele is korlátozható a törvény értelmében, ha az valamely személy jogos érdekét sérti. A rendőrök anonimitásának megőrzése indokolt lehet nyomozati vagy más eljárási célokból esetlegesen valamely tanú védelme érdekében. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a rendőrökről történő (akár engedély nélküli) felvételkedészítés nem tiltott és nem is büntethető, a korlátozás csupán azok közzétételére vonatkozik.¹⁰⁴

4. Spanyolország

Spanyolországban 2012 októberében jelentette be Ignacio Cosido, a rendőrség főigazgatója, hogy készül egy törvényjavaslat, mely büntetni rendelné „a feladatát teljesítő biztonsági vagy fegyveres erők tagjáról készült bármilyen kép- és hangfelvétel, vagy információ készítését, szerkesztését vagy sokszorosítását”. Az új szabályozás bevezetését a gazdasági válság miatt kialakult sorozatos tüntetéshullámok tették indokolttá. A jelenlegi kormánypart az 1994-es Közbiztonsági törvény helyett szeretne bevezeteni egy új szabályozást, mely új alapokra helyezné a tüntetések és a rendőrség viszonyát. Ebben a törvényben kapna helyet számos más rendelkezés mellett a fent említett előírás, mely tiltaná a rendőrökről készített felvételek közzétételét.

A törvény a büntetések tekintetében 3 kategóriát állapít meg: (1) nagyon súlyos – 30.000-től 600.000 euróig büntethető szabálysértések, (2) súlyos – 1.000-től 30.000 euróig büntethető szabálysértések, (3) könnyű – 100-tól 1.000 euróig büntethető szabálysértések.¹⁰⁵ Ezek közül a rendőrökről készített felvétel a legmagasabb kategóriába tartozna.¹⁰⁶

¹⁰⁴ PAUSCH: Der Polizeibeamte und das Recht am eigenen Bild DPolG – Info (DI) ,Nr. 26 5. Oktober 2008, 2.

¹⁰⁵ <http://goo.gl/K6tMLC>.

¹⁰⁶ <http://goo.gl/MIR4ct>.

A törvénytervezet meglehetősen heves és ellentmondásos visszhangokat váltott ki, sokakkal együtt a spanyol ellenzék, a sajtó és az állampolgárok is komoly ellenérzésüknek adtak hangot. Sokan a gyülekezési jog és a sajtószabadság csorbítását látták a törvényben, a tüntetők és a fotósok ellehetetlenítését vetítették előre.¹⁰⁷ Még a rendőr-szakszervezet vezetője is problémásnak találta a tervezett szabályozást annak betarthatatlansága és körülhatárolhatatlansága miatt.¹⁰⁸

A törvényjavaslatot 2013. november végén tárgyalta a spanyol kabinet, mely során a tiltakozások hatásaként számos szabálysértést az eredeti tervezethez képest enyhébbnek minősítettek. A javaslatot azonban végül a módosításokkal együtt elfogadták, így várhatóan a kormánypárti többségű parlament azt később el is fogadja majd.¹⁰⁹

¹⁰⁷ <http://goo.gl/t41ThI>

¹⁰⁸ <http://goo.gl/I66Drr>.

¹⁰⁹ <http://goo.gl/wgha6j>.

V. Miért legyen/ne legyen nyilvános a rendőr képmása?

A fentiek alapján tehát kitűnik, hogy a rendőrök képmásának szabályozása korántsem mondható ellentmondásoktól mentesnek. Az azonban világos, hogy a bírálatok két, könnyen elkülöníthető oldalon állnak: egyesek szerint a rendőr képmásának nyilvánosnak kell lennie, mások (és a Kúria) szerint pedig beleegyezésük hiányában továbbra is ki kell takarni az arcukat. Az alábbiakban megpróbálom összefoglalni a legfőbb érveket a szembenálló álláspontot képviselő oldalakról.

1. Érvék-ellenérvek

A leggyakrabban felmerülő érv a rendőrök arcképének nyilvánosságra hozatala ellen a rendőr felismerhetőségével, szűkebb értelemben vett társadalmi szerepével kapcsolatban kerül elő. Ilyenkor hangzik el az, hogy a rendőrt széles körben felismerhetővé tévő tudósítás veszélybe sodorja őt és családját, hiszen a médiából felismerhetik rosszakarói, és olyanok számára is nyilvános lesz foglalkozása, akik egyébként más módon erről nem szerezhettek volna tudomást. Azonban már az Alkotmánybíróság is kimondta, hogy „Nem vitás, hogy munkájuk során a hatóság tagjai, köztük a rendőrök is bizonyos fokú veszélynek vannak kitéve: előfordulhat, hogy fenyegetések, zsarolások, vesztegetési kísérletek, nem egyszer fizikai támadások célpontjaivá is válhatnak. Ezt a veszélyt azonban hivatásuk megválasztásakor vállalták.”¹¹⁰

A Fővárosi Bíróság egy karikatúrával kapcsolatos ítéletében úgy fogalmazott, hogy a magyar alkotmány, az alkotmánybírósági gyakorlat, illetve a nemzetközi emberi jogi egyezmények és azok esetjoga alapján arra a következtetésre jutott, hogy a véleményszabadság és más jogok, például a képmáshoz való jog összeütközésekor az előbbi elsőbbségének kell érvényesülnie.¹¹¹ Megállapítható, hogy a rendőrség a rájuk ruházott hatalomból adódóan nagyobb veszélyt jelent az állampolgárok szabadságára mint fordított helyzetben. Ebből következően a közvéleménynek jogos érdeke fűződik hozzá, hogy a köz által az államra ruházott hatalommal élő rendőrök ellenőrzött keretek között fejtsék ki tevékenységüket.

¹¹⁰ 580/B/2000. számú AB határozat.

¹¹¹ HALMAI Gábor: Közszerplők személyiségvédelme kontra közügyek vitathatósága. *Fundamentum*, 2000/2. 21.

2. Milyen gyakorlati kérdéseket vet fel a magyar joggyakorlat?

Miközben a médiában alig látni egyenruhás rendőröket felismerhetően, a rendőrség honlapján¹¹² számtalan olyan képet találunk, ahol a rendőröket arcuk kitakarása nélkül mutatják. A legtöbb képnél nagy valószínűséggel megállapítható, hogy ebbe az érintettek beleegyeztek, azonban számos olyan képet találhatunk, melyeknél ugyanez nehezen képzelhető el. Ez felvet bizonyos kérdéseket, ugyanis ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a rendőr képmása csupán a pozitív híreseeményekkel kapcsolatban lehet nyilvános, amikor PR célokra felhasználható a fotó. A sajtó szerint ez olyan privilégium, ami a hatalom átláthatóságát és az elfogulatlan tájékoztatást megnehezíti, „hiszen a sajtó nem azzal ellenőrzi a rendőrséget, ha terepet nyújt a hivatalos szerv sikeres rendőri intézkedésekről készült fotóinak, hanem azzal, ha következetesen és folyamatosan fényképezi az eljáró rendőröket. Az ilyen ellenőrzés alatt álló rendőr kétszer is meggondolja, hogy belerúgjon-e a földre fekvő tüntetőbe, vagy megbírságolja-e a kopott gumival közlekedő romát”.¹¹³

További problémát jelenthet, hogy például egy élő televíziós tudósításnál hogyan oldható meg a rendőrök arcának kitakarása. Egy fontos tömegrendezvényről való tudósítás során elkerülhetetlen, hogy az adott esetben intézkedő rendőr ne kerüljön a kamerák elé. Élő adásban természetesen nincs reális lehetőség képmásának kitakarására, ugyanakkor amennyiben ezt nem teszi, megsérti a rendőr személyiségi jogát, így személyiségi jogi perre számíthat. Az operatőr számára a legkézenfekvőbb megoldás valószínűleg az lesz, ha nem mutat képeket a helyszínen lévő rendőrökről. Ezzel azonban máris akadályoztatva van a médium a hiteles és pontos tájékoztatásban, hiszen a várható perekkel vagy jogkövetkezménnyel tartva a média munkatársai inkább nem készítenek bizonytalan következményekkel járó felvételeket. Ez a bizonytalanság pedig dermesztő hatású lehet, könnyedén öncenzúrára készítheti az fotósokat vagy operatőröket. Ezt nevezi a szakirodalom „chilling effect”-nek, ami a büntetésektől tartó média kritikától való önkéntes visszalépését, elhalkulását jelenti. Az Emberi Jogok Európai Bírósága megállapította, hogy bármilyen intézkedés, mely ilyen hatással járhat az Emberi Jogok Európai Egyezményének 10. cikkébe ütközik.¹¹⁴

Tömegfelvételek esetén is érdekes ellentmondásokkal találkozunk ezen öncenzúrát illetően. A magánszemélyt ugye nem lehet hozzájárulása nélkül egyedien, kiemelve ábrázolni, ugyanígy a rendőrt sem.

¹¹² <http://police.hu>.

¹¹³ <http://goo.gl/0v2jtG>.

¹¹⁴ Goodwin v. The United Kingdom. (Application no. 17488/90, 1996. március 27-i ítélet).

Ha egy tömegrendezvényről tömegfelvétel készül, és azon a magánszemély távolról felismerhetően szerepel, azt hozzájárulása nélkül nyilvánosságra lehet hozni. A rendőrt azonban kitakarják. Ezen a példán keresztül érezhető talán leginkább a szabályozás ellentmondásossága, hiszen így a rendőrök képmásvédelmével kapcsolatban nem arról van szó, hogy nem alkalmazhatóak rájuk a közszereplőkre vonatkozó alacsonyabb védelem és magasabb túrésküszöb, hanem hogy megkülönböztetett, kitüntetett védelmet élveznek az átlagemberekkel szemben. Holott az állami erőszakot is alkalmazható hatalmi erő és az állampolgárok viszonyrendszerében pont utóbbit illetné magasabb fokú védelem.

Érdekes kérdés az is, hogy ha követjük a Kúria által megerősített joggyakorlatot, és elfogadjuk, hogy a rendőr nem közszereplő, tehát arcképe nem nyilvános, felmerülhet, hogy vajon mi a helyzet azokkal a felvételekkel, melyek több éve, esetlegesen több évtizede készültek. A képmás védelmét az előző és az új Ptk. is a személyiségi jogok (személyhez fűződő jogok) között tárgyalja. A jelenleg hatályos törvények szerint a személyiségi jogok, pontosabban a képmáshoz való jog nem évül el, az azokból származó jogsértések ellen akár az érintett leszármazói is felléphetnek.¹¹⁵ Ez alapján tehát elképzelhető, hogy egy több éves archív felvételen, mely mondjuk akár a taxis blokád idején vagy az 1956-os forradalom kapcsán készült egy rendőr vagy annak családja felismeri magát, pert indíthat a felvételt közlő médium ellen személyiségi jogai megsértése miatt.

¹¹⁵ PUSZTAHELYI Réka: Gondolatok Az Elévülés Alá Nem Tartozó Igényekről. *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXX/2. (2012) 565.

VI. Záró gondolatok

Mint azt láthattuk a rendőrök képmásvédelmi helyzete korántsem mondható egyértelműnek. Számos érdekes kérdést vet fel, melyek közül sok megválaszolatlan marad. Azt, hogy a munkáját végző rendőr nem közszereplő a Kúria explicite kimondta, a bíróságok a későbbi ügyekben ennek a tételnek megfelelően fogják meghozni ítéleteiket. Véleményem szerint ez önmagában nem feltétlenül jelent feloldhatatlan problémát, a kérdést talán nem a közszereplés kérdéskörén belül kell értelmezni, és megoldani. A rendőrök képmásának nyilvánosságra hozatalára nem közszereplői mivoltuk miatt lehet szükség. Az állam közösség általi elszámolhatósága alkotmányos jog, mint ilyen, nem további részjogosultságok biztosítása igazolhatja szükségességét. Az tehát, hogy az állampolgár ne egy védett elit kört lásson a rendőrségben, akik arc nélkül lépnek fel ellene, nem kifejezetten médiajogi vagy polgári jogi kérdés, hanem az alkotmányjog körébe tartozik. A polgári jog főképp magánszemélyek egymás közti (jog)vitáit hivatott rendezni, így egy olyan kérdésben hogy a média, és ezen keresztül a nyilvánosság hogyan viszonyul a rendőrök bemutatásához, nem biztos hogy szerencsés, ha csakis a polgári jog szabályait és a Ptk.-t vizsgáljuk (ahogyan azt a Kúria tette).

A Kúria állásfoglalását, nem lehet és nem is kell figyelmen kívül hagyni, az abban foglaltak minden bíróság előtt érvényesek maradnak. Meglátásom szerint a problémát máshogyan kellene kezelni, esetleg úgy, ahogyan az a bírók és ügyészek vonatkozásában történt. Szerintem tehát nem jogalkalmazói, hanem jogalkotói fellépésre lenne szükség. Meg lehetne fogalmazni egy általános állásfoglalást a kérdésben (legyen az akár a rendőrségről szóló törvény, akár más rájuk vonatkozó törvény), mely explicite kimondja, hogy a rendőr képmása intézkedése során készült felvételek esetében nyilvánosságra hozható. Ezzel a 2009-es Ptk. tervezetéhez hasonlóan pontot lehetne tenni a kérdés végére. A törvényi rendelkezésbe azonban egy olyan feltételt illesztenék, hogy csupán az Mttv.¹¹⁶ szerint regisztrált médiatartalom-szolgáltatók számára megengedett az engedély nélküli közzététel. Az ugyanis mindenképpen elkerülendő, hogy a rendőrök arcképét esetlegesen nevükkel azonosítva mindenféle internetes honlapon közzétegyék.

A fentiekből talán kitűnik, hogy meglátásom szerint, a közterületen intézkedő rendőr arcának kitakarása felesleges korlátozást jelent a sajtó számára, szükségtelen öncenzúrához vezet, és mint ilyen rossz hatással van a demokratikus értékek érvényesülésére.

¹¹⁶ 2010. évi CLXXXV. törvény a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról, 41. §

A rendőrök hivatásuk megválasztásakor vállalták azt, hogy adott esetben munkájuk, foglalkozásuk a nagyközönség számára nyilvánossá válik, így az ő személyes védelmük nem minősülhet külön védelmet érdemlő értéknek. Egy rendőri intézkedés során minden mozzanatnak jelentősége van. Az alapján, hogy az intézkedés alá vont személy mit csinál vagy nem csinál, a rendőr hatósági erőszakot alkalmazhat, sőt végső esetben akár élet kioltására alkalmas erőt is bevethet. Az, hogy erről csak egyoldalúan lehet tudósítani, vagyis az a tény, hogy az intézkedő rendőr azonosíthatóságát megakadályozza a törvény, véleményem szerint nem demokratikus gyakorlat. Amennyiben a rendőrség munkájához biztonsági vagy más védelemtechnikai okokból elengedhetetlen az „arcnélküliség”, lehetőségük van sisak vagy maszk alkalmazására, mint ahogyan azt a Terrorelhárító Központ munkatársainál is láthatjuk. Ezt azonban csak meghatározott és indokolt esetekben lehetne alkalmazni, így főszabályként megmaradna a rendőrök arcképének nyilvánossága.

Számomra a legfőbb probléma talán a jelenlegi joggyakorlat igazolásában – vagyis annak hiányában keresendő. Véleményem szerint nem azt kellene megindokolni, hogy miért akarjuk fényképezni a rendőri intézkedést, hanem arra kellene alkotmányosan alátámasztható érveket felhozni, hogy miért ne legyen szabad ezt megtenni. Ahhoz kellene különleges indok, hogy miért nem szabad mutatni az arcot, milyen érdekek sérülnének, mi az oka ennek. Milyen súlyos és komoly tényező áll fenn, amely elegendő ahhoz, hogy szabadságjogunkat korlátozza. Két alapvető fontosságú jog ütközéséről van szó melyek egyenértékűnek mondhatóak. Adott helyzetben, elvi tételként megfogalmazva valamelyiket előnyben kell részesíteni, ellenkező esetben ugyanis feloldhatatlan paradoxonnal állnánk szemben. A helyes megoldás pedig ilyen esetben meglátásom szerint az, amelyik kevesebb korlátozással jár. Az Alkotmánybíróság márciusi határozatában megfogalmazottak véleményem szerint teljes mértékben vonatkoztathatóak lennének a rendőrök képmásának esetére is. Eszerint „a sajtónak alkotmányos küldetése, hogy a közhatalom gyakorlóit ellenőrizze, aminek szerves részét képezi a közügyek alakításában résztvevő személyek és intézmények tevékenységének bemutatása és – akár rendkívül éles hangú – kritikája. Különösen fontos alkotmányos érdek, hogy a polgárok és a sajtó bizonytalanság, megalkuvás és félelem nélkül vehessenek részt a társadalmi és politikai vitákban. Ellene hatna ennek, ha a megszólalóknak a közéleti szereplők személyiségvédelmére tekintettel széles körben kellene tartaniuk a jogi felelősségre vonástól”.¹¹⁷

¹¹⁷ L. 35. lj.

A dolgozat lezárásának időpontjában még mindig nem érkezett válasz a Kúria határozata ellen benyújtott beadványokra, bízom benne viszont, hogy az Alkotmánybíróság további szempontokat figyelembe véve és értékelve feloldja majd valamelyest a kérdésben rejlő ellentmondásokat. Amennyiben viszont nem történik változás a kérdést illetően, egy sokak szerint igen instabil lábakon álló joggyakorlat marad hatályban, mely véleményem szerint egy sok szempontból nem kellően indokolt korlátozást fog bebetonozni.

Természetesen egy minden egyes részletre kiterjedő és végletekig alapos kutatás után sem lehet az összes felmerülő érvet és ellenérvet ütköztetni, majd ezekből egy sziklaszilárd következtetést levonni. Nagyon szerteágazó és rengeteg kérdést felvető témáról van szó, mely rengeteg további vitának nyújthatnak még alapot. A dolgozat címe Pál apostolnak a Korinthusbeliekhez írott első levelében megfogalmazott „tükör által homályosan” kifejezés parafrázisa, mely szerint mikor majd az ember nem a maga kicsi emberi rész-nézőpontjából lát majd, hanem a teljességet látja, akkor meglátja a lényegét is. Így érzem én is, amennyiben pár év távlatából visszatekintünk majd - a jelenleg még problémás szabályozásra - megértjük a miérteket és a hogyanokat. „Mert most tükör által homályosan látunk, akkor pedig színről-színre; most rész szerint van bennem az ismeret, akkor pedig úgy ismerek majd, a mint én is megismertettem.”¹¹⁸

¹¹⁸ Pál I. levele a Korinthusbeliekhez 13, 12. Szent Biblia (Károli Gáspár fordítása), Magyar Bibliatársulat, Budapest, 2003. 206.

VII. Felhasznált irodalom

Idézett művek:

- BORONKAY Miklós: A képmáshoz és hangfelvételhez fűződő jog. In *MediasRres*, 2013/1.
- Donatella della PORTA: A tiltakozások rendőri kezelésének kutatása. Nyugat-európai minták összehasonlító perspektívában. In *Tüntetés, rendőrség, demokrácia*. Budapest, Villányi úti könyvek, 1999.
- PAUSCH: Der Polizeibeamte und das Recht am eigenen Bild DPolG – Info (DI) ,Nr. 26 5. Oktober 2008.
- GRÁCZ Zsuzsanna: A közszereplők személyiségvédelmének polgári jogi gyakorlata. In: Jogi Fórum.
- HAJAS Barnabás: A gyülekezésekhez kapcsolódó kommunikációs kérdésekről. In Szabó Máté: *Ki őrzi az őrzőket?* Budapest, Kairosz, 2010.
- HALMAI Gábor: Közszereplők személyiségvédelme kontra közügyek vitathatósága. *Fundamentum*, 2000/2.
- Howard M. WASSERMAN: Orwell's Vision: Video and the Future of Civil Rights Enforcement. *86 MD. Law Review*, 2009. 650.
- Jane T. HAVILAND: First Circuit Protects Right to Record Public Officials Discharging Duties in Public Space - *Glik v. Cunniffe*; *45 Suffolk University Law Review* (2011-2012). 13-29.
- Jesse Harlan ALDERMAN: Police Privacy In The Iphone Era? The Need For Safeguards In Statewiretapping Statutes To Preserve The Civilian's Right To Record Public Police Activity. *First Amendment Law Review*, Vol. 9, 2011.
- JOBBÁGYI Gábor: Személyi és családi jog. Szent István Társulat, Budapest, 2009.
- KOLTAY András: A magánszféra és a sajtó – magyar, angol és európai pillanatkép. In: Jogi Fórum.
- KOLTAY András: A közéleti szereplők hírnév- és becsületvédelme a magyar jogrendszerben (Kézirat)
- KOLTAY András: A szólásszabadság alapvonalai. Századvég, Budapest, 2009. 465.
- LÁBADY Tamás: *A magánjog általános tana*. Budapest, Szent István Társulat, 2013.
- Louise COOKE: Police and media relations in an era of freedom of information. *Policing and Society*, December 2009.
- MAJTÉNYI László: Az információs szabadságok. Adatvédelem és a közérdekű adatok nyilvánossága. Budapest, Complex, 2006.

- Mark BRNICK: A case for non-enforcement of anti-recording laws against citizen recorders. *Case Western Reserve Law Review*. Vol. 62/2, December 22, 2011.
- MARTON Géza: Kártérítési kötelek jogellenes magatartásból. Általános Nyomda és Grafikai Részvénytársaság, Budapest, 1942.
- MEZEI Kitti: A sajtó-helyreigazítási eljárás és a személyiségvédelem összefüggései az új Ptk. változásainak nyomán. In: Jogi Fórum.
- Michael POTERE: Who Will Watch The Watchmen? Citizens Recording Police Conduct. *Northwestern University Law Review*, Vol. 106, no. I., 2012.
- PETRIK Ferenc (szerk.): Polgári Jog I-III. - Kommentár a gyakorlat számára. HVG-ORAC, Budapest, 2013.
- PUSZTAHELYI Réka: Gondolatok az elévülés alá nem tartozó igényekről. *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXX/2. (2012)
- SÓLYOM László: A személyiségi jogok elmélete. KJK-KERSZÖV, Budapest, 1983.
- Stephanie CLAIBORNE: Is it justice or a crime to record the police? A look at the Illinois eavesdropping statute and its application. *The John Marshall Law Review*, 45:485, 2012.
- SZABÓ Máté Dániel: Az információs hatalom szabadságjogi korlátai. Miskolci Egyetem, Miskolc, 2012.
- SZABÓ Máté Dániel: Nyilvános magánszféra – Hol a határ? In: Ünnepi kötet Sári János egyetemi tanár 70. születésnapja tiszteletére. Budapest, Rejtjel, 2008.
- SZEGHALMI Veronika: A magánszférához való jog összehasonlító elemzése az egyes európai államokban. In: Koltay András – Nyakas Levente (szerk.): Összehasonlító médiajogi tanulmányok – A „Közös Európai Minimum” azonosítása felé. Budapest, Médiatudományi intézet, 2014.
- SZÉKELY László: Magyar sajtó és médiajog. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2007.
- SZÉKELY László: A személyiségi jogok hazai elmélete – A forrásvidék. ELTE, Budapest, 2011.
- SZÉLES Tamás: *Képes hír*. Debrecen, Debreceni mozgóképkultúra alapítvány, 2008.
- SZENT BIBLIA (Károli Gáspár fordítása), Magyar Bibliatársulat, Budapest, 2003.
- SZLADITS Károly: A magyar magánjog vázlata. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1933.
- SZLADITS Károly: Az absolut személyjogokról általában. In: FODOR Ármin (szerk.): Magyar magánjog. Singer és Wolfner, Budapest, 1890.
- TATTAY Levente: A közszereplők személyiségi jogai. Dialog Campus, Budapest-Pécs, 2010.
- TÖRÖ Károly: Személyiségvédelem a polgári jogban. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1979.

Valentins ABASINS: My Image is my Property – Personal Image Protection on the Internet.

VÉKÁS Lajos (szerk.): A Polgári Törvénykönyv – magyarázatokkal. Complex, Budapest, 2013.

VÉKÁS Lajos: Bíráló és jobbító észrevételek az új Ptk. törvényjavaslatához (a zárószavazás előtt). Magyar Jog, 2013/1.

Felhasznált internetes hivatkozások (A letöltés dátuma egységesen 2014. 02. 28.):

goo.gl/RgxrXL

goo.gl/DJGVVA

goo.gl/Plg7iO

goo.gl/RgxrXL

goo.gl/z21Wx8

goo.gl/HZfr22

goo.gl/jmvXfF

goo.gl/9MbRNG

goo.gl/qSHRN5

goo.gl/AFc9PT

goo.gl/dJoQxl

goo.gl/o0t5JX

goo.gl/LgYdBU

goo.gl/1TMSnW

goo.gl/IS7gM3

goo.gl/koysJ5

goo.gl/0mdqbk

goo.gl/0v2jtG

goo.gl/gUPcvV

goo.gl/HInPgl

goo.gl/UE3KNe

goo.gl/IDgWrP

goo.gl/EPhF4z

goo.gl/BWvMRZ

goo.gl/pu6TX3

goo.gl/wgha6j

goo.gl/x9SMah

goo.gl/I66Drr

goo.gl/g7L1VU

goo.gl/LnjG9o

goo.gl/5VcZS5

goo.gl/t41ThI

goo.gl/td3rbD

goo.gl/tAj6nn

goo.gl/pltGWm

goo.gl/MIR4ct

goo.gl/uKrRmf

goo.gl/K6tMLC

Hivatkozott bírósági döntések:

Alkotmánybírósági határozatok:

30/1992. (V.26.) számú AB határozat.
36/1994. (VI.24.) számú AB határozat.
36/1994. (VI.24.) számú AB határozat.
54/2000.(XII.18.) számú AB határozat
54/2000.(XII.18.) számú AB határozat.
580/B/2000. számú AB határozat.
580/B/2000. számú AB határozat.
60/1994. (XII. 24.) számú AB határozat.

Magyar bíróságok határozatai:

1/2012. számú BKMPJE határozat.
BDT 2006.1298.
BDT 2012.1. (Pécsi Ítéltábla Pf.I.20.360/2011/6.).
BH 1985. 17.
BH 1985. 57
BH 1997. 578.
BH 2000.293.
BH 2004.104.
BH 2004.234.
BH 2006.282.
BH 2006.282.
BH1997. 578.
FIT-H-PJ-2009-127.
EBH 2012.P.16.
FIT-H-PJ-2009-762.
FIT-H-PJ-2012-793. bírósági határozat (Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.629/2012/3.)
K-H-PJ-2012-231. bírósági határozat (Kúria Pfv.IV.22.145/2011/5.)

Külföldi bíróságok határozatai:

Beauharnais v. Illinois, 343 U.S. 250, 263 n.18 (1952) (Amerikai Egyesült Államok).

Glik v. Cunniffe, 655 F.3d 78 (1st Cir. 2011) (Amerikai Egyesült Államok).

N.Y. Times Co. v. Sullivan, 376 U.S. 254, 268 (1964) (Amerikai Egyesült Államok).

Goodwin v. The United Kingdom. (Application no. 17488/90, 1996. március 27-i ítélet) (EJEB döntés)

Gillan and Quinton V. The United Kingdom, 28/06/2010, Application no. 4158/05. (EJEB döntés)

Jogszabályjegyzék:

1959. évi IV. törvény a polgári törvénykönyvről.

1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról.

1994. évi XXIV. törvény a rendőrségről.

1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról.

2003. évi III. törvény az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára létrehozásáról

2010. évi CLXXXV. törvény a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról.

2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról,

2013. évi V. törvény a polgári törvénykönyvről.